

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA STUDIJŲ UNIVERSITETUOSE ORGANIZAVIMAS IR LĖŠŲ, SKIRTŲ STUDIJOMS IR MOKSLUI BEI INVESTICIJOMS, PANAUDOJIMAS

2007 m. gegužės 15 d. Nr. VA-50-4P-8
Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 5-ojo audito departamento direktorės Daivos Bakutienės
2006-10-20 pavedimą Nr. 50-4P

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Jonas Izokaitis (grupės vadovas)
Arturas Balsys
Agnė Baranauskaitė
Solveiga Naginevičiūtė
Vita Kondratavičiūtė (specialistė, valstybinio auditoriaus padėjėja)

Auditas pradėtas 2006-10-20
Auditas baigtas 2007-05-15

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	7
Audito apimtis ir procesas	9
Audito rezultatai	11
1. Studijų ir mokslo finansavimas	11
2. Specialistų poreikio nustatymo vertinimas	21
3. Studijų kokybės vertinimas	23
4. Universitetų materialinės bazės ir investicijų vertinimas	31
5. Tam tikrų universitetų veiklos, susijusios su turto disponavimu, vertinimas	35
Išvados ir rekomendacijos	37
Priedai	42

SANTRAUKA

Aukštosiose mokyklose rengiamų specialistų kvalifikacija turi atitikti darbo rinkos poreikius. Visa tai gali užtikrinti tik efektyvi aukštojo mokslo kokybės sistema, atitinkanti Europos Sąjungos ir kitų šalių gerąją praktiką.

Audito metu vertinome, ar: studijoms skiriamos lėšos atitinka jų poreikį; universitetams skiriamos valstybės biudžeto lėšos siejamos su atitinkamų studijų programų kokybe ir universitetų veiklos rezultatais; priimamų ir planuojamų priimti studentų skaičius derinamas su darbo rinkos reikalavimais ir jos ilgalaikiais pokyčiais; vidinės ir išorinės kokybės sistema atitinka Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas; universitetų turtas valdomas efektyviai.

Audito metu nustatyta, kad:

- Švietimo ir mokslo ministerija netinkamai formavo ir įgyvendino valstybinę studijų politiką, nes laiku neparengė 5 metų perspektyvinio Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros plano projekto, neužtikrino studijų programų atnaujinimo ir tobulinimo perspektyvos ir efektyvesnės studijų finansavimo sistemos tobulinimo.
- Universitetams skiriamos valstybės biudžeto lėšos nesiejamos su dėstomų programų kokybe ir universitetų veiklos vertinimo rezultatais. Aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų plane studijų ir mokslo finansavimas nesiejamas su studijų kokybe, per mažai priemonių skirta studijų kokybei gerinti.
- Biudžeto asignavimų skyrimas universitetams neatitinka teisinio reglamentavimo. Studijoms skiriama tik apie pusę lėšų, apskaičiuotų pagal Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikio nustatymo ir jų skyrimo mokslo ir studijų institucijoms metodiką, todėl universitetai dalį gautų pajamų, kurias galėtų skirti mokslui vystyti, darbuotojų kvalifikacijai kelti, mokslo ir studijų materialinei bazei gerinti ir kt., skiria studijoms finansuoti. Nėra bendros reglamentuotos tvarkos, pagal kurią universitetai priskirtų išlaidas tam tikroms reikmėms.
- Universitetai negali racionaliai planuoti ir vykdyti studijų ir mokslo plėtros, nes lėšos skiriamos ne pagal patvirtintą Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikio nustatymo ir jų skyrimo mokslo ir studijų institucijoms metodiką, nėra patvirtintų aiškių ilgalaikių finansavimo planų, kriterijų, kuriais vadovaujantis mažinamas arba didinamas mokslo ir studijų finansavimas (apskaičiuotas pagal metodiką).
- Galiojanti studijų kreditavimo sistema turi būti tobulinama, taikoma ES ir kitų šalių praktika.

- Universitetinių studijų finansavimas nesusijęs su universitetų veiklos vertinimo rezultatais, reitingavimu, kuris taikomas daugelyje pasaulio šalių.
- Universitetai iki galo nepanaudoja mokslinių tyrimų bazės ir mokslinio potencialo užsidirbti papildomoms pajamoms vykdant mokslinius tiriamuosius projektus ir teikiant paslaugas (tik pusė visų universitetų gauna pajamų iš šios veiklos, kitiems pagrindinis finansavimo šaltinis – valstybės biudžetas).
- Studijuojančiųjų vakarinėse ir neakivaizdinėse studijų programose daugėja. Dėl didėjančio studentų, studijuojančių savomis lėšomis, skaičiaus blogėja mokymosi sąlygos, nes įmokos už studijas nepadengia visų išlaidų.
- Planuojant priimamų studentų skaičių, neatsižvelgiama į realų universitetų finansavimą, studijų kokybę, nes nesivadovaujama aiškiais ir suderintais kokybės vertinimo kriterijais.
- Planuojant priimamų studentų skaičių neatsižvelgiama į darbo rinkos reikalavimus ir pokyčius, nevykdoma ilgalaikių specialistų poreikio tyrimų visos šalies mastu, nėra valstybinės institucijos, kuri šiuos tyrimus koordinuotų.
- Į tam tikras specialybes priimamų studentų skaičius nederinamas su realiomis aukštosios mokyklos galimybėmis teikti tinkamos kokybės studijas, neatsižvelgiama į tai, ar mokymo bazė pritaikyta atitinkamoms studijų programoms vykdyti, ar pedagoginis ir mokslinis personalas yra tinkamos kvalifikacijos.
- Aukštojo mokslo studijų ir mokslo kokybės užtikrinimo sistema nepakankama, nes: ne visuose universitetuose sukurta vidinį studijų kokybės vertinimą užtikrinanti sistema, nevykdoma nuolatinės stebėsenos, nenustatyta bendrų vertinimo kriterijų, nepaskirta už vidinę studijų kokybę atsakingų asmenų, nereglamentuotas jų darbas; per mažai programų pateikiama išoriniam vertinimui, atliekant išorinį kokybės vertinimą per mažai dalyvauja užsienio ekspertai; Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintas aštuonerių metų universitetų programų akreditavimo laikotarpis yra per ilgas, nes dėstomos programos gali tapti neaktualios mokslo ir darbo rinkos požiūriu; kai kuriais atvejais universitetai priima studentus į specialybes, kuriose dėstomos Studijų kokybės vertinimo centro ribojamai akredituotos programos; daugelio studentų netenkina studijų programų kokybė, dėstytojų kompetencija, dėstymo metodika; ne visos vidinio ir išorinio kokybės vertinimo užtikrinimo nuostatos atitinka Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas.
- Esant dabartiniam universitetų tinklui, rengiant vienodos specialybės studentus įvairiuose universitetuose, yra skaidomos tas pačias studijų programas dėstančių dėstytojų jėgos, negalima koncentruotai panaudoti valstybės biudžeto lėšų programų studijų kokybei gerinti.

- Universitetų materialinė bazė neatitinka šiuolaikinių reikalavimų (apie 90 proc. visų universitetų pastatų reikalingas remontas, labai bloga daugelio bendrabučių būklė, pasenusi laboratorijų įranga ir kt.). Universitetai nėra nustatę prioritetų investicijoms. Dauguma universitetų neužtikrina studentams tinkamų gyvenimo bendrabučiuose ir mokymosi sąlygų.
- Kai kurie universitetai neefektyviai ir neteisėtai naudoja valstybės biudžeto lėšas ir disponuoja jiems patikėtu turtu.
- Švietimo ir mokslo ministerija, skirdama universitetams lėšas programoms (ministerija yra šių programų koordinatore) vykdyti, neužtikrina valstybės biudžeto lėšų naudojimo kontrolės.
- Švietimo ir mokslo ministerija neužtikrina, kad mokslo ir studijų informacinė sistema būtų sukurta reikiamu laiku.

Audito ataskaitoje pateiktos rekomendacijos Švietimo ir mokslo ministerijai bei universitetams.

Švietimo ir mokslo ministerijai:

- Inicijuoti teisės aktų pakeitimus dėl studijų ir mokslo finansavimo sistemos tobulinimo, atsižvelgiant į universitetų studijų ir mokslo bei eksperimentinės plėtros kokybę, visuomenės bei darbo rinkos poreikių tenkinimą ir universitetų veiklos efektyvumą.
- Įgyvendinti tokią universitetų finansavimo sistemą, kuri būtų siejama su Aukštojo mokslo įstatyme įtvirtinta nuostata. Nustatyti finansavimo kriterijus ir koregavimo koeficientus. Patvirtinti ilgalaikius finansavimo planus.
- Tobulinti universitetų bendrą vertinimo sistemą, siekiant susieti aukštojo mokslo finansavimą su universiteto veiklos rezultatais, reitingavimu.
- Kartu su kitomis ministerijomis inicijuoti ir koordinuoti specialistų poreikio tyrimus visos šalies mastu, teikti reikiamą informaciją universitetams ir visuomenei, atsižvelgiant į tai planuoti priimamų studentų skaičių.
- Inicijuoti vieningą vidinio ir išorinio aukštojo mokslo ir studijų kokybės vertinimo užtikrinimo sistemos, atitinkančios Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas, sukūrimą ir reikiamų teisės aktų pakeitimus.
- Užtikrinti studijų programų vertinimą reikiamu laiku, peržiūrėti programų akreditavimo laikotarpio trukmę, organizuoti bendrąjį universitetų veiklos efektyvumo vertinimą. Organizuoti informacijos apie universitetų veiklos efektyvumą ir studijų kokybės lygį, jų atitiktį tarptautiniam lygiui, pateikimą visuomenei.

- Užtikrinti, kad universitetai pateiktų akreditacijai dėstomas programas, kad nebūtų dėstomos ribojamai akredituotos programos.
- Atlikus išsamią analizę, teikti pasiūlymus dėl universitetų filialų ir viso tinklo optimizavimo.
- Siekiant gerinti studijų kokybę, taupiau ir efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas, atlikti universitetų tinklo analizę (atsižvelgiant į universitetuose ir jų padaliniuose rengiamus tos pačios programos specialistus) ir spręsti klausimą dėl universitetų tinklo optimizavimo tikslingumo.
- Inicijuoti universitetų materialinės bazės ir valdomo turto vertinimą, prioritetų investicijoms nustatymą ir racionalaus turto panaudojimo klausimų sprendimą.
- Užtikrinti spartesnę mokslo ir studijų informacinės sistemos įgyvendinimą ir atlikti šiai programai vykdyti 2001–2006 m. panaudotų lėšų vertinimą.

Universitetams:

- Aktyviau dalyvauti ES struktūrinių fondų remiamuose projektuose, bendradarbiauti su verslo atstovais, vykdant jų bei kitų valstybinių institucijų užsakomuosius mokslinius tyrimus ir darbus.
- Užtikrinti, kad studentai būtų priimami tik į tas specialybes, kuriose dėstomų programų kokybė atitiktų visus keliamus reikalavimus, mokymo bazė būtų pritaikyta atitinkamoms studijų programoms vykdyti ir pedagoginis personalas atitiktų reikiamą kvalifikaciją.
- Kartu su Švietimo ir mokslo ministerija organizuoti bendrąjį universiteto veiklos efektyvumo vertinimą ir teikti visuomenei informaciją apie universiteto veiklos efektyvumą ir studijų kokybės lygį, jo atitiktį tarptautiniam lygiui.
- Atlikus analizę, teikti pasiūlymus suinteresuotoms institucijoms dėl universiteto tinklo optimizavimo, valdomo turto efektyvaus panaudojimo.
- Užtikrinti, kad būtų sukurta ir užtikrinama studijų kokybė, kuri atitiktų Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas ir gaires, bei vykdoma nuolatinė studijų kokybės vidinė stebėseną.
- Nustatyti ir patvirtinti laboratorinės įrangos ir kitos mokymo bazės vystymo, tobulinimo ir atnaujinimo ilgalaikius investicinius planus.
- Šiaulių ir Vilniaus universitetams pateiktos rekomendacijos dėl lėšų naudojimo ir turto valdymo efektyvumo ir teisėtumo.

IŽANGA

Šiuolaikinei aukštajai mokyklai keliamas tikslas – užtikrinti mokymosi visą gyvenimą galimybę, nes kintančiai darbo rinkai reikia ir ateityje reikės kvalifikuotų ir nuolat kvalifikaciją tobulinančių specialistų, gebančių prisitaikyti prie kintančių rinkos sąlygų ir galinčių būti aktyviais rinkos dalyviais. Aukštosiose mokyklose rengiamų specialistų kompetencija turi atitikti darbo rinkos poreikius. Visa tai gali užtikrinti tik efektyvi aukštojo mokslo kokybės sistema, atitinkanti Europos aukštojo mokslo nuostatas ir gaires, kurios pagrįstos vidinio ir išorinio kokybės vertinimo užtikrinimo principais ir rekomendacijomis bei kitų šalių gera praktika.

Lietuvoje veikia aukštosios universitetinio ir neuniversitetinio tipo mokyklos. Aukštųjų universitetinių mokyklų tinklas labai išplėtotas – veikia 15 valstybinių ir 6 nevalstybiniai universitetai, kuriuose studijuoja apie 140 tūkst. studentų.

Lietuvos nepriklausomybės metais aukštųjų mokyklų ir jas baigusių specialistų skaičius gerokai padidėjo, tačiau specialistų kvalifikacijos lygis ne visuomet atitinka darbo rinkos poreikius. Studentų rengimo kokybės problema akcentuojama visuomenės informavimo priemonėse ir darbdavių pasisakymuose. Šiuo metu įvairios visuomenės grupės siūlo, kaip pakeisti ir pagerinti aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimą, pertvarkyti universitetų aukštojo mokslo valdymo sistemą ir užtikrinti tinkamą finansavimą. Lietuvoje aukštojo mokslo reforma vykdoma visus Lietuvos nepriklausomybės metus ir nėra požymių, kad ji artimiausiu metu bus baigta. Audito metu dalyvaujant konferencijose ir diskusijose, susidaro įspūdis, kad akademinė visuomenė ir kai kurios visuomenės grupės bendro požiūrio šiuo klausimu neturi.

Lietuva aukštajam mokslui (universitetams) finansuoti 1999 metais skyrė 1,1 proc. BVP, 2004 metais – 1,04 proc. BVP universitetams ir 0,37 proc. BVP – kolegijoms (toks finansavimas artimas Europos Sąjungos (1,15 proc. BVP) bei Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) valstybių (1,2 proc. BVP) vidurkiui¹). Nė vienas Lietuvos universitetas nepatenka nei tarp 500 pasaulio, nei tarp 100 Europos geriausių universitetų².

Valstybinėse aukštosiose mokyklose (be Lietuvos karo akademijos) studijuojančiųjų skaičius nuo 2002 iki 2006 metų padidėjo 10,4 proc. – nuo 116,2 iki 128,3 tūkst. studentų, iš jų valstybės finansuojamų (visiškai ir iš dalies) studentų skaičius padidėjo 28 proc. – nuo 44,2 iki 56,8 tūkst. studentų. Didėjant valstybės finansuojamų studentų skaičiui, didėja valstybės biudžeto lėšų poreikis studijoms organizuoti. Universitetams valstybės biudžeto finansavimas 2002–2006 m. padidėjo nuo 451 mln. Lt iki 695 mln. Lt, arba 11 proc. Universitetams 2006 m. buvo skirta

¹ Statistikos departamentas. Švietimas. 2002, p. 37. 2002 metų bendras vidaus produktas – 51,64 mlrd. Lt.

² 2005 Institute of Higher Education, Shanghai Jiao Tong University (<http://ed.sjtu.edu.cn>)

4,1 proc. visų valstybės biudžeto lėšų³. Visuomenė yra suinteresuota, kad šios lėšos būtų naudojamos efektyviai ir rezultatyviai, t. y. rengiami specialistai turėtų atitikti šiuolaikinius darbo rinkos reikalavimus. Viena iš pagrindinių sąlygų, kad universitetai užtikrintų kokybišką specialistų rengimą, – būtinas tinkamas universitetų mokslo materialinės bazės tobulinimas ir atnaujinimas, dėstytojų kvalifikacijos kėlimas, mokymo programų tobulinimas.

Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – Ministerija) įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka vykdo aukštųjų mokyklų valstybinį reguliavimą⁴, organizuoja ir atlieka studijų ir mokslo kokybės vertinimą. Vieni iš svarbiausių Švietimo ir mokslo ministerijos uždavinių yra formuoti ir įgyvendinti valstybinę studijų (aukštojo mokslo, mokslininkų rengimo, aukštąjį išsimokslinimą turinčių specialistų tobulinimo ir perkvalifikavimo) politiką, koordinuoti Lietuvos mokslo ir studijų institucijų veiklą, dalyvauti rengiant švietimo politiką ir mokyklų veiklą reglamentuojančius dokumentus, vykdyti švietimo būklės stebėseną⁵, organizuoti intelektinės kūrybos mokslo ir studijų srityje valstybinį skatinimą ir reguliavimą⁶. Ministerija, atsižvelgdama į valstybės prioritetus, finansinius išteklius, aukštųjų mokyklų pateiktus perspektyvinius plėtros planus, parengia 5 metų perspektyvinį Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros plano projektą⁷ ir, atsižvelgdama į Aukštojo mokslo tarybos išvadą, teikia jį tvirtinti Vyriausybei bei skelbia visuomenei. Plane turi būti numatyta: valstybės tikslai ir uždaviniai aukštojo mokslo srityje; Lietuvos aukštojo mokslo būklės apžvalga ir jos įvertinimas; aukštojo mokslo ir aukštųjų mokyklų plėtros kryptys; studijų programų atnaujinimo ir tobulinimo perspektyvos; numatomų priimti į aukštąsias mokyklas studentų skaičius; numatomo aukštųjų mokyklų finansavimo programa.

Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros planas⁸ patvirtintas 2006 m. balandžio 5 d., nors pagal Aukštojo mokslo įstatymą šis planas turėjo būti patvirtintas prieš penkerius metus.

³ Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas (2005-12-24 Nr. 150).

⁴ Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas (2000-03-21 Nr. VIII-1586).

⁵ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991-06-25 Nr. I-1489).

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 21 d. nutarimas Nr. 914 „Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

⁷ Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymas (2000-03-21 Nr. VIII-1586).

⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. balandžio 5 d. nutarimas Nr. 335 „Dėl Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006-2010 metų plano patvirtinimo“.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – studijų universitetuose organizavimas ir lėšų, skirtų studijoms ir mokslui bei investicijoms, panaudojimas.

Audito subjektas – Švietimo ir mokslo ministerija ir aukštosios universitetinės mokyklos⁹.

Audito tikslas – efektyvumo požiūriu įvertinti studijų aukštosiose universitetinėse mokyklose organizavimą ir lėšų, skirtų investicijoms, panaudojimą.

Vertinimo kriterijai

- Studijoms skiriamų lėšų atitiktis jų poreikiui.
- Universitetams skiriamų valstybės biudžeto lėšų siejimas su atitinkamų studijų programų kokybe ir universitetų veiklos rezultatais.
- Priimamų į tam tikras specialybes studentų skaičiaus derinimas su realiomis aukštosios mokyklos galimybėmis teikti tinkamos kokybės studijas.
- Priimamų ir planuojamų priimti studentų skaičiaus derinimas su darbo rinkos reikalavimais ir jos ilgalaikiais pokyčiais.
- Universitetų vidinio ir išorinio vertinimo kokybės sistemos atitiktis ES šalių reikalavimams.
- Lėšų, investuotų investicijoms objektams, susijusiems su mokslu ir studijomis, santykis su visoms investicijoms skirtomis lėšomis.

Audituotas laikotarpis: 2004–2006 metai. Kai kuriais atvejais, siekiant nustatyti tendencijas ir pokyčius panaudoti kitų metų duomenys ir informacija.

Audito procesas

Valstybinis auditas „Studijų universitetuose organizavimas ir lėšų, skirtų studijoms ir mokslui bei investicijoms, panaudojimas“ buvo numatytas Valstybės kontrolės 2006 metų veiklos audito programoje. Išankstinio tyrimo metu valstybiniai auditoriai, įvertinę audito riziką ir mastą,

⁹ Kauno medicinos, Kauno technologijos, Klaipėdos, Lietuvos žemės ūkio, Mykolo Romerio, Šiaulių, Vytauto Didžiojo, Vilniaus Gedimino technikos, Vilniaus pedagoginis ir Vilniaus universitetai, Lietuvos kūno kultūros, Lietuvos muzikos ir teatro, Lietuvos veterinarijos ir Vilniaus dailės akademijos.

numatė atlikti išsamias valstybinio audito procedūras penkiuose (Vilniaus, Klaipėdos, Šiaulių, Mykolo Romerio ir Vytauto Didžiojo) universitetuose.

Šioje ataskaitoje panaudoti papildomo valstybinio audito „Biudžeto lėšų teisėtumas ir Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų taikymas atliekant statybos ir rekonstrukcijos darbus“ Vilniaus universitete¹⁰ duomenys. Audito metu duomenys apie universitetų studijų ir mokslo organizavimo tobulinimo gaires ir finansavimą gauti iš Švietimo ir mokslo ministerijos, pateikti klausimynai valstybiniam universitetams (14 universitetų pateikė atsakymus į klausimus dėl studijų organizavimo, kokybės, universiteto valdymo, investicijų panaudojimo, finansavimo, studentų priėmimo ir kt.), bendravome su Švietimo ir mokslo ministerijos, Vilniaus, Klaipėdos, Šiaulių, Mykolo Romerio ir Vytauto Didžiojo universitetų vadovais, atsakingais darbuotojais bei studentais, dalyvavome konferencijose, analizavome nepriklausomų ekspertų universitetų veiklos vertinimo medžiagą.

Audito įrodymai gauti taikant patvirtinimo, patikrinimo (rašytinių dokumentų nagrinėjimo), apklausos (klausimynai) ir analitines procedūras. Atlikome 2004–2005 m. ir 2006 m. (planas) universitetų veiklos ir finansinių duomenų lyginamąją analizę, siekdami nustatyti tendencijas ir pokyčius panaudojome kitų metų duomenis ir informaciją.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai išsamūs ir galutiniai, o jų kopijos atitinka originalus.

Valstybinis auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais.

Valstybinio audito ataskaitoje vartojamos sąvokos ir trumpinimai pateikiami 1 ir 2 prieduose.

¹⁰ 2006 m. lapkričio 20 d. pavedimas Nr. 50-4P-1.

AUDITO REZULTATAI

1. Studijų ir mokslo finansavimas

Mūsų šalyje per pastaruosius kelerius metus aukštajam mokslui iš valstybės biudžeto skiriama vis daugiau lėšų (Lietuvoje – 1,3, Latvijoje – 0,9, Estijoje ir Lenkijoje – 1,07 proc. bendrojo vidaus produkto¹¹), tačiau jų, universitetų teigimu, nepakanka.

Universitetams skirtos lėšos per pastaruosius penkerius metus padidėjo nuo 450 983 tūkst. Lt iki 695 354 tūkst. Lt, t. y. 1,5 karto (3 priedas). Vidutiniškai kiekvienais metais finansavimas universitetams didėjo apie 10,8 proc.

Vidutinės lėšos, tenkančios vienam studentui, 2002–2006 m. laikotarpiu padidėjo nuo 3,89 tūkst. Lt iki 5,42 tūkst. Lt arba kasmet didėjo apie 7,8 proc. (4 priedas). Lėšų, tenkančių vienam studentui, augimas yra 3 proc. mažesnis, lyginant su bendru universitetų finansavimo augimu.

Ne visos valstybės biudžeto lėšos, tenkančios vienam studentui, panaudojamos tiesiogiai studentų reikmėms. Dalį lėšų universitetai naudoja veiklai, tiesiogiai nesusijusiai su studijų procesu, finansuoti. Didelę įtaką turi studijų kaštų pasikeitimo dinamika dėl vartojimo kainų indekso didėjimo, pavyzdžiui, metinė infliacija 2004 m. sudarė 2,9 proc., 2005 – 3 proc., 2006 m. – 4,5 proc.¹².

Universitetai, be valstybės biudžeto skiriamų asignavimų, turi galimybę dalį lėšų užsidirbti teikdami papildomas paslaugas, vykdydami įvairius mokslinius tiriamuosius projektus. Šiuo metu universitetams ypač didelės finansavimo galimybės suteikia dalyvavimas ES struktūrinių fondų finansuojamuose projektuose. Universitetai taip pat vykdo mokslinius tiriamuosius darbus, kuriuos užsako verslo subjektai, valstybinės institucijos. Dalį papildomų pajamų universitetai gali panaudoti studijų proceso kokybei gerinti, mokslinei materialinei bazei atnaujinti ir plėtoti.

Universitetų 2004–2006 m. laikotarpiu gautos lėšos už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas nurodytos 5 priede.

¹¹ Eurostato duomenys 2005 m. (su kolegijomis).

¹² Statistikos departamento duomenys.

Visų universitetų lėšos, gautos už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas per 2004–2006 m. laikotarpį, padidėjo 29 496,2 tūkst. Lt, arba 28,5 proc. Šiuo laikotarpiu daugiausia lėšų uždirbo KTU, VU, VDU, o mažiausiai VDA, LMTA, LVA. Lėšos, gautos už mokslinius tiriamuosius darbus, sudaro apie 11 proc. visų universitetų pajamų. Kai kurių universitetų lėšų dalis, gauta už mokslinius tiriamuosius darbus, skiriasi dešimt ir daugiau kartų, pavyzdžiui, 2006 m. KTU ši dalis sudaro 33 proc., VDU – 25 proc., VU – 19 proc. Kitų universitetų ši pajamų dalis yra mažesnė, pavyzdžiui, VGTU – 3 proc., LMTA – 4 proc., VDA – 5 proc. (6 priedas).

Universitetų finansavimo tik iš valstybės biudžeto didinimas negali išspręsti su finansavimo trūkumu susijusių problemų, nes valstybės biudžeto galimybės yra ribotos, todėl labai svarbu, kad universitetai patys ieškotų kitų finansavimo šaltinių. Universitetai galėtų aktyviau ir daugiau dalyvauti ES struktūrinių fondų remiamuose projektuose, bendradarbiauti su verslo atstovais, vykdydami jų bei kitų valstybinių institucijų užsakomuosius mokslinius tyrimus ir darbus. Visa tai leistų padidinti universiteto finansavimą, daugiau lėšų būtų galima skirti mokslinei ir materialinei bazei stiprinti, specialistų kvalifikacijai kelti.

Valstybės biudžetas yra pagrindinis universitetų finansavimo šaltinis. Lėšų, gautų iš valstybės biudžeto, dalis tam tikruose universitetuose skiriasi (7 priedas).

Pagal pateiktus universitetų duomenis, universitetuose 2004–2006 m. valstybės biudžeto asignavimai vidutiniškai sudaro 72 proc. visų lėšų. Valstybės biudžeto lėšų dalis minėtu laikotarpiu mažėjo, tačiau kai kuriuose universitetuose ji buvo per 90 proc., pavyzdžiui, KMU, KU, ŠU, VPU.

Didelę universitetų lėšų dalį sudaro lėšos, gautos už studijų įmokas (8 priedas).

Universitetų pajamos už studijų įmokas 2005 m. buvo 122 691,6 tūkst. Lt (14,1 proc. visų pajamų), 2006 m. – 129 235,4 tūkst. Lt (15,2 proc. visų pajamų). Daugiausia lėšų 2006 m. gavo VU, KTU ir MRU – atitinkamai 24 927,0 tūkst. Lt, 19 399,2 tūkst. Lt ir 12 399,2 tūkst. Lt, mažiausiai LMTA – 608,0 tūkst. Lt, LVA – 859,5 tūkst. Lt ir VDA – 1 371,3 tūkst. Lt.

2005 m. didžiausią universitetų pajamų dalį sudarė lėšos, gautos už studijų įmokas: MRU – 41,5 proc., VPU – 29,6 proc., KU – 27,2 proc., mažiausią dalį LŽŪU – 1,6 proc., LMTA – 2,6 proc., ŠU – 3,4 proc. 2006 m. didžiausią universitetų pajamų dalį sudarė ŠU – 30,7 proc., VPU – 25,2 proc., KU – 24,4 proc., mažiausią dalį KMU – 6,7 proc., LVA – 4,8 proc., LMTA – 3,2 proc. (9 priedas).

Pastebima, kad daugėja stojančiųjų į universitetų vakarines ir neakivaizdines studijų programas. Sutinkančių mokėti visą studijų kainą studentų skaičius 2001–2006 m. laikotarpiu išaugo nuo 44,2 iki 56,8 tūkst., kas sudaro 37,4 ir 44,3 proc. visų studijuojančiųjų skaičiaus.

Daugelyje universitetų finansavimo augimą daugiausia lėmė išaugusios pajamos dėl studijų mokesčio, kuris beveik visada sietinas su studentų skaičiaus didėjimu universitetuose. Studentų skaičius 2001–2006 m. išaugo nuo 106 tūkst. iki 128 tūkst., t. y. 21 proc. (10 ir 11 priedai).

Studijuojantieji savo lėšomis nepadengia visų išlaidų, susijusių su jų studijomis. Studentai moka tam tikrą nustatytą studijų įmoką, kuri yra mažesnė negu reali jų kaina (į studijų kainą neįskaičiuojamos netiesioginės universitetų išlaidos, susijusios su studijų ir mokslo organizavimu, – moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti, mokslo ir studijų institucijoms administruoti, pastatams išlaikyti, kitoms ūkio reikmėms tenkinti ir kt.).

Universitetai, didindami studijuojančių už savo lėšas studentų skaičių, blogina mokymosi sąlygas, nes lėšos, kurias moka studentai už studijas, nepadengia visų faktinių išlaidų (administravimo, mokslinių tyrimų, susijusių su studijomis, ir kitų).

Valstybės biudžeto lėšų nustatymo poreikį ir jų skyrimą universitetams reglamentuoja metodika¹³ (toliau – Metodika). Rengiant atitinkamų metų valstybės biudžeto projektą, lėšos nustatomos šioms reikmėms:

- studijų išlaidoms apmokėti – iki 49 proc. Lėšos studijoms apskaičiuojamos atsižvelgiant į studijų programų tipą, studijų sritį, kryptį arba jų grupę, studijų formą. Studijų išlaidas sudaro:
 - ▶ išlaidos dėstytojų, mokslo ir kitų su studijomis susijusių darbuotojų darbo užmokesčiui;
 - ▶ išlaidos dėstytojų, mokslo ir kitų su studijomis susijusių darbuotojų valstybiniam socialiniam draudimui;
 - ▶ išlaidos prekėms ir paslaugoms, kurios yra susijusios su studijomis ir kurių reikia jų moksliniam lygiui palaikyti;
 - ▶ išlaidos studentų kultūros, sporto ir visuomeninei veiklai organizuoti.
- moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti – ne mažiau kaip 30 proc.;
- mokslo ir studijų institucijoms administruoti, pastatams išlaikyti, kitoms ūkio reikmėms tenkinti – 20 proc.;
- studentų stipendijoms ir kitai studentų paramai (pagal poreikį);
- į Kultūros vertybių registrą įrašytiems objektams, kuriuos mokslo ir studijų institucijos valdo, naudoja ir jais disponuoja, prižiūrėti – 1 proc.

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-10-11 nutarimas Nr. 1272 „Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikio nustatymo ir jų skyrimo mokslo ir studijų institucijoms metodika“.

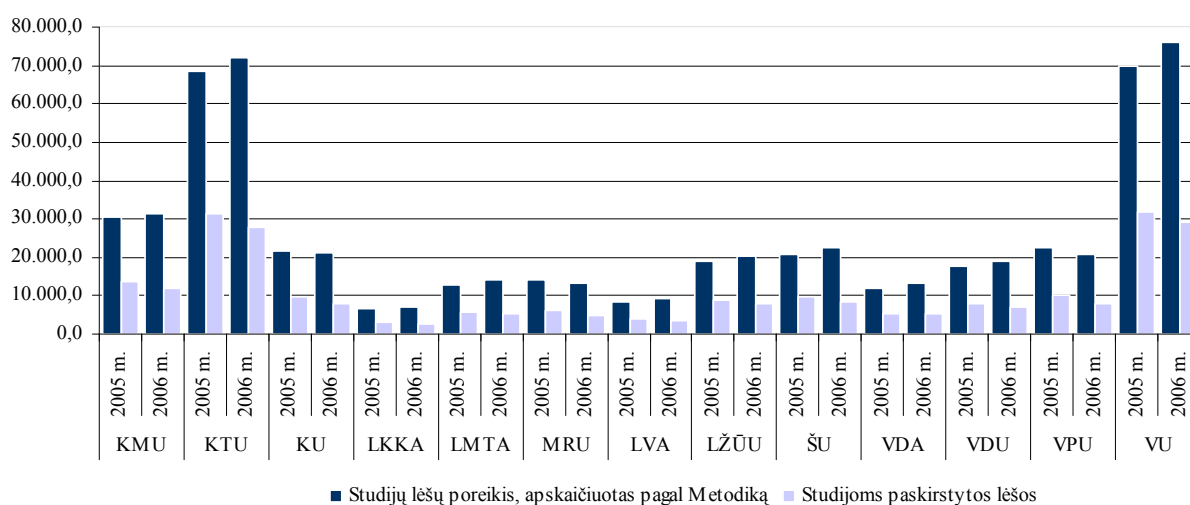
Lėšos mokslui ir menui paskirstomos pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintą šių lėšų paskirstymo tvarką, atsižvelgiant į trejų paskutinių metų, ėjusių prieš einamuosius metus, mokslinę ir meninę produkciją, taip pat į lėšų, gautų dalyvaujant tarptautinių mokslo programų projektuose, sumas, bei lėšas, gautas vykdant ūkio subjektų užsakymus.

Valstybės biudžeto lėšas kiekvienai valstybinei aukštajai mokyklai kasmet skiria Lietuvos Respublikos Seimas. Skiriamos lėšos yra mažesnės už apskaičiuotą pagal Metodiką lėšų poreikį.

Administravimui ir ūkiui, kultūros vertybėms prižiūrėti apskaičiuojamos ir skiriamos pagal faktinius prieš tai buvusių metų mokslo bei meno laimėjimų rezultatus ir patirtas ūkio administravimo išlaidas.

Kiekvienam universitetui lėšos studijoms paskirstomos proporcingai pagal Metodiką apskaičiuotam šių institucijų studijų lėšų poreikiui. Apskaičiuotų pagal Metodiką lėšų studijoms poreikis 2005 m. buvo 378 742,1 tūkst. Lt, 2006 m. – 399 269,2 tūkst. Lt. ŠMM studijoms 2005 m. paskirstė 190 473,8 tūkst. Lt (50,3 proc. apskaičiuoto lėšų studijoms poreikio), 2006 m. – 190 184,5 tūkst. Lt (47,6 proc. apskaičiuoto lėšų studijoms poreikio). 1 pav. lėšos, skirtos studijoms, palyginamos su lėšomis, apskaičiuotomis pagal Metodiką.

1 pav. Lėšų, skirtų studijoms, palyginimas su lėšomis, apskaičiuotomis pagal Metodiką, tūkst. Lt

Šaltinis – universitetai

Universitetams 2005 m. ir 2006 m. studijoms buvo skirta tik apie pusę pagal Metodiką apskaičiuotų lėšų. Tam tikriems universitetams 2005 m. skirtų ir pagal poreikį apskaičiuotų lėšų skirtumas buvo nuo 3 010,7 tūkst. Lt (LKKA) iki 34 840,7 tūkst. Lt (KTU), 2006 m. – nuo 3 262,0 tūkst. Lt (LKKA) iki 39 432,9 tūkst. Lt (VU).

Lėšos vienam studentui, apskaičiuotos pagal Metodiką ir skirtos studijoms 2005–2006 m., pateiktos 1 lentelėje.

1 lentelė. Lėšų poreikis, apskaičiuotas pagal Metodiką, ir lėšos, skirtos studijoms 1 studentui 2005-2006 m.

	2005 m.	2006 m.
Studentų skaičius (visiškai ar iš dalies valstybės finansuojami studentai), tūkst.	72,3	71,5
Lėšų poreikis pagal Metodiką, tūkst. Lt	378 742,2	399 269,2
Paskirstytos lėšos studijoms, tūkst. Lt	190 473,8	190 184,5
Lėšų poreikis pagal Metodiką 1 studentui, tūkst. Lt	5 238	5 584
Lėšos, skirtos studijoms, 1 studentui, tūkst. Lt	2 634	2 660
Lėšų skirtumas tarp apskaičiuoto poreikio pagal Metodiką ir lėšų, skirtų studijoms 1 studentui, tūkst. Lt	2 604	2 924

Šaltinis - ŠMM, universitetai

Universitetams 2005 m. ir 2006 m. studijoms skirta lėšų vienam studentui tik apie pusę sumos, apskaičiuotos pagal Metodiką.

Audito metu universitetai pateikė studijų ir mokslo išlaidų 2005–2006 m. faktinį lėšų pasiskirstymą pagal šias reikmes: faktinės išlaidos studijoms, moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti, administravimui ir ūkiui, kultūros vertybėms prižiūrėti (12 priedas).

Pagal universitetų pateiktus duomenis, 2005 m. universitetai (išskyrus LKKA, kuri duomenų nepateikė) studijoms finansuoti papildomai skyrė 81 109,8 tūkst. Lt, 2006 m. – 83 421,0 tūkst. Lt. 2005 m. daugiausia lėšų studijoms papildomai skyrė VU – 19 306,2 tūkst. Lt, MRU – 15 602,8 tūkst. Lt ir ŠU – 13 360,1 tūkst. Lt. VGTU, VDU ir LŽŪU pateikė duomenis, kad 2005 m. jiems užteko paskirstytų lėšų studijoms. 2006 m. daugiausia lėšų studijoms papildomai skyrė VU – 21 167,0 tūkst. Lt, ŠU – 14 210 tūkst. Lt ir MRU – 12 289,6 tūkst. Lt.

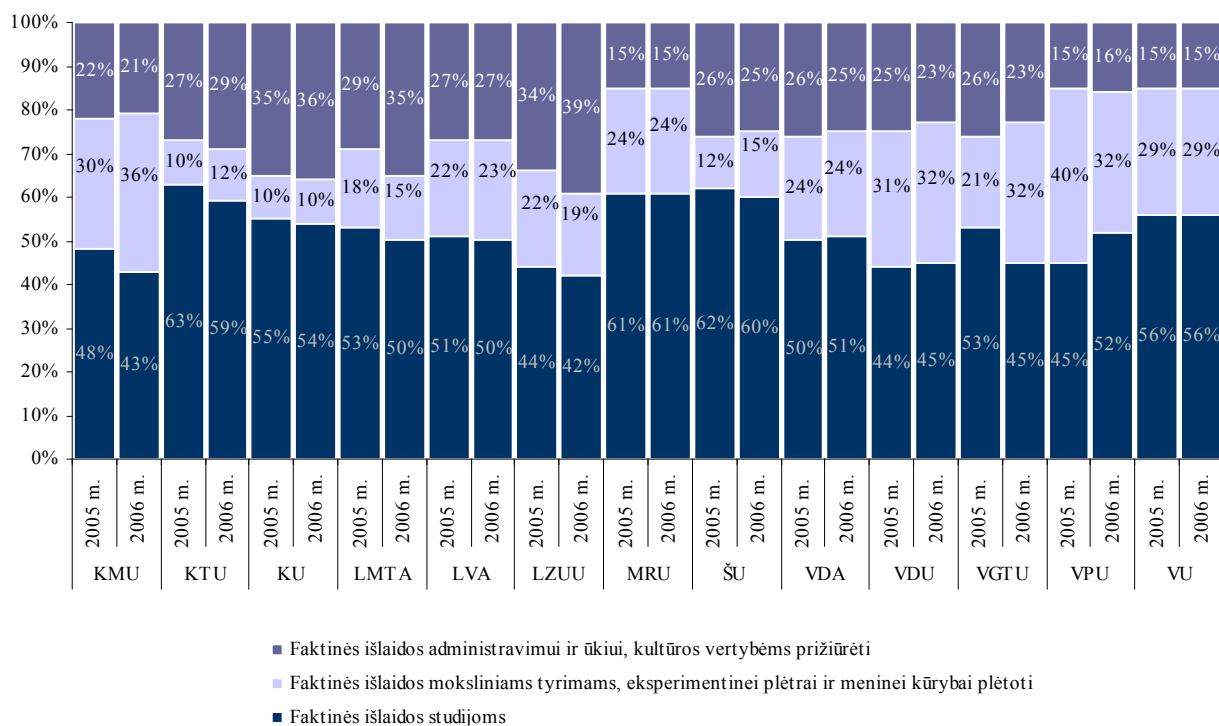
Universitetai, negaudami pakankamo finansavimo, dalį lėšų studijoms skiria iš lėšų, gautų už mokslinę ir meninę produkciją, taip pat iš lėšų, gautų dalyvaujant tarptautinių mokslo programų projektuose ir lėšų, gautų vykdant ūkio subjektų užsakymus.

Esant dabartiniam studijų finansavimo lygiui, universitetai negali skirti pakankamai lėšų mokslui vystyti, darbuotojų kvalifikacijai kelti, mokslo ir studijų materialinei bazei gerinti ir kt.

Visų universitetų valstybės biudžeto skirtų lėšų studijoms ir mokslui faktinis panaudojimas neatitinka pagal Metodiką apskaičiuotą lėšų poreikio struktūros (studijų išlaidoms – ne daugiau kaip 49 proc., moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti – ne mažiau kaip 30 proc., administravimui ir ūkiui, kultūros vertybėms prižiūrėti – 21 proc.).

Universitetų išlaidų struktūra pateikta 2 pav.

2 pav. Faktinės išlaidos studijoms, moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti, administravimui ir ūkiui, kultūros vertybėms prižiūrėti 2005–2006 m., proc.

Šaltinis - universitetai

Vidutiniškai universitetų faktinės išlaidos studijoms 2005 m. sudarė 52,7 proc., 2006 m. – 51,4 proc. visų išlaidų, t. y. atitinkamai 3,7 proc. ir 2,4 proc. daugiau, negu numatyta pagal Metodiką. Metodikoje numatyta, kad universitetai moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti turėtų skirti ne mažiau kaip 30 proc. visų išlaidų, tačiau šios faktinės išlaidos 2005 m. vidutiniškai sudarė 22,5 proc., 2006 m. – 23,3 proc. visų išlaidų.

Universitetai 2005 m. studijoms skyrė nuo 44 proc. (LŽŪU) iki 63 proc. (KTU), 2006 m. – nuo 42 proc. (LŽŪU) iki 61 proc. (MRU). Moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti kai kurie universitetai skyrė mažiau negu pusę reikalingų lėšų, pavyzdžiui, KU skyrė tik 10 proc. vietoj pagal Metodiką numatytų 30 proc.

Nėra bendros reglamentuotos tvarkos, pagal kurią universitetai priskirtų išlaidas studijoms, moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti, administravimui ir ūkiui, kultūros vertybėms prižiūrėti ir mokslui, todėl yra rizika, kad universitetų pateikta faktinė išlaidų struktūra nėra tiksli. Pavyzdžiui, LKKA nurodė, kad faktinės išlaidos tam tikroms mokslo ir studijų reikmėms nėra apskaitomos.

ŠMM buvo atsakinga už programos „Informacinės technologijos mokslui ir studijoms 2001–2006 m.“ vykdymą (ITMiS). Pagrindinis šios programos tikslas – sukurti Lietuvos mokslo ir

studijų informacinę aplinką, skirtą kaupti žinias apie mokslą ir studijas, panaudoti jas universitetų veikloje priimant sprendimus ir kt. Ši programa sudaryta iš trijų dalių: distancinio mokymo (LieDM), bibliotekų tinklo (LABT) ir mokslo ir studijų informacinės sistemos (LieMSIS) sukūrimo. Programai finansuoti skirta 48,5 mln. Lt. Kuriant LieMSIS buvo siekiama automatizuoti mokslo, studijų, finansų, personalo, vadybos, institucijų vadybos ir kitas universitetų veiklos sritis. LieMSIS įgyvendinti skirta 25,7 mln. Lt (darbams – 17,7 mln. Lt, investicijoms – 8 mln. Lt). Programos dalis (LieMSIS) iki 2007 m. nebuvo įgyvendinta. ŠMM, kaip programos koordinatorius yra atsakinga už šios programos uždavinių įvykdymą reikiamu laiku.

Mokslo ir studijų informacinės sistemos įgyvendinimas leistų tiksliau apskaityti ir efektyviau naudoti lėšas studijoms, moksliniams tyrimams, eksperimentinei plėtrai ir meninei kūrybai plėtoti.

ŠMM neužtikrino, kad mokslo ir studijų informacinė sistema būtų įgyvendinta reikiamu laiku.

Universitetų nuomone, esanti praktika, kai ŠMM pagal metodiką apskaičiuotas lėšas koreguoja (vadinamasis „gludinimas“), t. y. iš aukštųjų mokyklų, pasiekusių geresnių rezultatų, atima tam tikrą lėšų dalį ir prideda ne tokių gerų rezultatų pasiekusioms aukštosioms mokykloms, neskatina siekti geresnių veiklos rezultatų.

Universitetai nurodė, kad šiuo laikotarpiu valstybė tik iš dalies finansuoja universitetuose dirbančių dėstytojų darbo užmokesčio išlaidas, visoms kitoms mokslo ir studijų reikmėms (moksliniams tyrimams, mokslinei veiklai, ilgalaikiam turtui įsigyti, pastatams renovuoti ir kt.) jų nepakanka (tai anketose nurodė visi universitetai).

Universitetų lėšos darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo išmokoms 2004–2006 m. sudarė vidutiniškai 68,5 proc. visų lėšų, skirtų studijoms organizuoti (13 priedas).

Aukštojo mokslo įstatyme¹⁴ įtvirtinta nuostata, kad aukštajai mokyklai skiriamos valstybės biudžeto lėšos turi būti siejamos su atitinkamomis programomis ir aukštosios mokyklos veiklos vertinimo rezultatais, neįgyvendinama, kadangi universitetams neskiriama pagal Metodiką apskaičiuotos lėšų sumos.

Siekiant racionalios ir efektyvios studijų proceso ir mokslo plėtros, būtina įdiegti tokią finansavimo sistemą, kuri būtų siejama su Aukštojo mokslo įstatyme įtvirtinta nuostata. Universitetai turi žinoti kelerių metų finansavimo perspektyvą ir finansavimo kriterijus. Skiriamų lėšų neskaidrus koregavimas neskatina universitetų siekti geresnių veiklos rezultatų.

¹⁴ Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 54 str. 2 p. (2000-03-21 Nr. VIII-1586)

Universitetų siūlomi finansavimo sprendimo būdai: 79 proc. universitetų nuomone, reikia didinti įmokas už studijas, 29 proc. nurodo, kad reikia mažinti studentų skaičių, 14 proc. – skatinti trečiųjų šalių lėšų (verslo dalyvių) pritraukimą į universitetus. Universitetų atstovai (vadovybė, studentų atstovybės) pateiktuose klausimynų atsakymuose nurodė, kad, norint išspręsti specialistų rengimo finansavimo trūkumo problemą, esant dabartiniam valstybės finansavimo lygiui, valstybė turėtų remti socialiai priklausomus asmenis ir tinkamai sutvarkyti kreditavimo sistemą. Universitetų atstovybės bei studentų atstovai mano, kad dabartinė kreditavimo tvarka studentų netenkina.

Lietuvoje valstybinių studijų paskolas administruoja valstybinis Mokslo ir studijų fondas (toliau – MSF). Švietimo ir mokslo ministro įsakymu nustatoma lėšų suma, kuri turi būti skiriama studentų paskoloms teikti. MSF paskolų lėšas universitetui skiria atsižvelgdamas į jame studijuojančių savo lėšomis studentų skaičių. Lietuvoje paskolas studentams palankiomis sąlygomis teikia ir kai kurie bankai.

Esant dabartiniam valstybės finansavimo lygiui, vienas iš greičiausių ir paprasčiausių problemos sprendimo būdų, sprendžiant specialistų rengimo finansavimo trūkumo problemą, – tobulinti studijų kreditavimo sistemą. Studijų kreditavimas plačiai taikomas ES šalyse, JAV ir kt.

2 lentelėje pateikiami ŠMM siūlymai ir užsienio šalių studijų finansavimo patirtis, taip pat Lietuvos laisvosios rinkos instituto siūlymas dėl studijų krepšelio finansavimo principo.

2 lentelė. ŠMM siūlymai ir užsienio šalių studijų finansavimo patirtis, taip pat Lietuvos laisvosios rinkos instituto siūlymas dėl studijų krepšelio finansavimo principo

ŠMM siūlymai dėl studijų finansavimo*	<ul style="list-style-type: none"> - studentų įmokos (vienodos nepriklausomai nuo pasirinktos studijų krypties kainos), kartu garantuojant galimybę studentui gauti paskolą, pakankamą jo studijų valstybinėse ar nevalstybinėse mokyklose išlaidoms apmokėti, bei patikslinant mokesčių lengvatas Lietuvos įmonių darbuotojams, kurie investavo į mokymąsi; - valstybės biudžeto lėšos, naudojamos studijų krypties kainos daliai apmokėti, sudaryti mokslo fondui konkursiniams aukštųjų mokyklų projektams finansuoti, taip pat investicijoms į tęstinį suaugusiųjų švietimą ir mokymą; - darbdavio (valstybinio ir nevalstybinio sektoriaus) lėšos numatant verslui palankias galimybes skirti lėšas studijoms ar remiant tęstinį suaugusiųjų mokymą.
Jungtinės Karalystės patirtis	<p>Jungtinėje Karalystėje dauguma universitetų yra finansuojami valstybės, tačiau nė viena mokykla jai nepriklauso. JK valstybės finansuojamose aukštosiose mokyklose Anglijos, Velso ir kitų ES šalių studentams valstybė yra nustačiusi maksimalią studijų įmoką, kuri negali viršyti £3000 (iki 2005 m. gruodžio buvo £1175). Dalis arba visa ši suma gali būti padengta valstybės, jeigu studento ir jo tėvų pajamų nepakanka šiai įmokai padengti. Mokestis už mokslą yra susijęs su indeksuota valstybės paskola. Studijų paskolas Jungtinėje Karalystėje teikia vyriausybės įkurta Studentų paskolų kompanija. Paskolų nereikalaujama pradėti gražinti tol, kol studentas nėra baigęs universiteto ir jo metinės pajamos nesiekia £15 000.</p>
Studijų krepšelio finansavimo principas**	<p>Studijų krepšelis yra fiksuota valstybės subsidija, pagal kurią valstybė moka už kiekvieno studento studijas vienodą, fiksuotą sumą, o likusią sumos dalį dengia studentas. Esant laisvai nustatomi studijų kainai, tokia studento įmoka skirtingose mokyklose būtų nevienoda (kai kuriais atvejais jos gali ir nebūti) ir priklausytų nuo studijų programos ir aukštosios mokyklos. „Studijų krepšelio“ principas tas pats kaip ir moksleivio krepšelio - „pinigai paskui asmeni“.</p>

Šaltinis - * Švietimo ir mokslo ministro R. Motūzo pranešimas „Aukštojo mokslo kokybės gerinimo būdai ir priemonės“, 2005 m. ** „Aukštojo mokslo finansavimo Lietuvoje alternatyvų analizė ir rekomendacijos“, Lietuvos laisvosios rinkos institutas, 2003 m. kovas.

Igyvendinant Aukštojo mokslo įstatymo nuostatą susieti aukštojo mokslo finansavimą su universitetų veiklos vertinimo rezultatais¹⁵, vienas iš galimų sprendimo būdų – vertinti universitetų veiklą pagal vienodus nustatytus vertinimo kriterijus. Pavyzdžiui, tai galėtų būti reitingavimas, kuris taikomas daugelyje pasaulio šalių, vertinant universitetus bei dėstytojus.

Šiandien universitetų reitingai sudaromi ir publikuojami daugiau kaip 15-oje šalių, įskaitant JAV, Jungtinę Karalystę, Australiją, Kanadą, Kiniją, Vokietiją, Honkongą, Nigeriją, Italiją, Japoniją, Ispaniją, Rusiją ir Lenkiją. Reitingavimo sistemos ir metodikos, kaip ir pačios aukštojo mokslo institucijos, yra labai įvairios (14 priedas).

Daugelis Lietuvos universitetų teigia, kad Lietuvoje nėra sukurta objektyvios reitingavimo metodikos. Didžioji dalis aukštųjų mokyklų reitingavimą vertintų teigiamai, jeigu jis būtų vykdomas pagal visapusiškai pagrįstus, objektyvius kriterijus. Reitingavimą universitetų lygiu turėtų vykdyti ŠMM, Mokslo tarybos ir Rektorių konferencijos sudaryta komisija, remdamasi ekspertinių institucijų rekomendacijomis. Reitingavimo rezultatai jokių būdu neturėtų daryti įtakos valstybės biudžeto asignavimų dydžiui. Tik sukauptus tam tikrą reitingavimo patirtį ir ją apibendrinus, būtų galima pasiekti, kad palaipsniui asignavimai imtų priklausyti nuo reitingo.

Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų plane¹⁶ numatyti studijų finansavimo pakeitimai. Plane numatyta racionalizuoti ir didinti aukštojo mokslo sistemos finansavimą naudojant naujus finansavimo šaltinius, tobulinti paramos studentams teikimą, aukštųjų mokyklų veiklos rezultatų vertinimą, atnaujinti mokslinių tyrimų ir studijų mokomąją bazę, atlikti perspektyvinius specialistų poreikio darbo rinkoje tyrimus ir pagal jų rezultatus skirstyti valstybės biudžeto lėšas valstybinėms aukštosioms mokykloms studijų išlaidoms apmokėti. Tikslui pasiekti numatoma aukštojo mokslo sistemos finansavimo pertvarka.

Aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 m. plane¹⁷ akcentuojamas universitetų valdymo tobulinimas, studijų ir mokslo finansavimas mažai siejamas su studijų kokybe, kokybės klausimai nagrinėjami tik per valdymo sistemos pokyčius, taip pat mažai priemonių skirta studijų kokybei gerinti.

Pats efektyviausias ir rezultatyviausias studijų ir mokslo finansavimo modelis būtų finansavimas, atsižvelgiant į institucijos visuminę kokybę: a) studijų kokybę; b) mokslo kokybę; c) eksperimentinės plėtros kokybę; d) visuomenės bei darbo rinkos poreikių

¹⁵ Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymo 54 str. 2 p. (2000-03-21 Nr. VIII-1586).

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-04-05 nutarimas Nr.335 „Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų planas“.

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-04-05 nutarimas Nr. 335 „Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų planas“.

tenkinimo kokybę; e) institucijos veiklos efektyvumą. Skiriant valstybės biudžeto lėšas turėtų būti atsižvelgiama ir į aukštosios mokyklos absolventų įsidarbinimą, tarptautinių studijų programų vertinimą, tarptautinių aukštųjų mokyklų akreditavimą ir kt.

Naujajame Aukštojo mokslo įstatymo projekte turi būti įtvirtinta pažangiausia užsienio šalių patirtis, studijų ir mokslo finansavimo pagrindinės nuostatos negali būti keičiamos kas kelerius metus, universitetai turi turėti ilgalaikius strateginius raidos planus ir juos vykdyti.

2. Specialistų poreikio nustatymo vertinimas

Specialistų rengimas ir studentų priėmimas turėtų būti derinamas su darbo rinkos poreikiais, atsižvelgiant į ilgalaikę ūkio raidos vystymosi perspektyvą. Lietuvos pramonininkų konfederacija užsakė tyrimą „Svarbiausios aukštojo mokslo sistemos problemos ir jų sprendimo būdai“. Tyrimo išvadose akcentuota, kad specialistų rengimo kokybė, studentų priėmimas į tam tikras specialybes neatitinka darbo rinkos poreikių.

Aukštojo mokslo įstatymo 47 str. 4 d. numatyta, kad bendrą maksimaliai leistiną priimamų į aukštąsias mokyklas studentų skaičių pagal studijų pakopas, formas ir finansavimo pobūdį kasmet ne vėliau kaip iki kovo 1 d. tvirtina Vyriausybė, atsižvelgdama į specialistų poreikį, konkrečios aukštosios mokyklos specialistų parengimo kokybę, taip pat aukštosioms mokykloms skirtas biudžeto lėšas.

Pagal Aukštojo mokslo įstatymą Vyriausybė įpareigota tvirtinti studentų priėmimo skaičių, tačiau jau penkerius metus tvirtinti vėluojama (patvirtinama po kovo 1 d.). Susidaro situacija, kai universitetų senatai patvirtina priėmimo taisykles, jos suderinamos su ŠMM, tačiau sulaukus Vyriausybės nutarimo paaiškėja, kad į kai kurias studijų programas priėmimo nebus, nes nenumatyta, kiek studentų turi būti priimta. Universitetai siūlo, kad priimamų studentų skaičių tvirtintų Vyriausybė kas 3–5 metus, o kasmetinius planus – ŠMM, kartu suteikiant teisę universitetams šiek tiek koreguoti planus pagal stojančiųjų poreikį.

Į universitetus 2005 m. buvo planuota priimti 31 403 studentus (valstybės finansuojami 20 304, sutinkantys mokėti visą studijų kainą 11 099 studentai), 2006 m. – 31 416 (valstybės finansuojami 20 708, sutinkantys mokėti visą studijų kainą 10 708 studentai). Į universitetus priimamų studentų skaičius 2005 m. ir 2006 m. beveik nesikeitė, skirtumas – tik 1 proc. Į valstybės finansuojamas vietas buvo planuojama priimti apie 65 proc. studentų ir apie 35 proc. sutinkančių mokėti visą studijų kainą (15 priedas).

Sutinkančių mokėti už studijas studentų skaičius universitetuose skiriasi, pavyzdžiui, ŠU, VPU ir KU tai sudarė apie pusę visų planuojamų priimti studentų (52 proc., 45 proc., 42 proc.), kituose universitetuose jų buvo mažiau (LMTA – 1 proc., VDA – 10 proc., KMU – 20 proc.).

Dauguma (78,6 proc.) universitetų, išskyrus VPU, MRU ir VDU, teigia, kad laikėsi švietimo ir mokslo ministro patvirtinto studentų priėmimo pagal studijų kryptis plano. Universitetų nuomone, specialistų poreikis nacionaliniu mastu nėra pakankamai įvertintas, planavimas neatitinka tikrovės, neapima visų ūkio veiklos sričių. Universitetai (57 proc.), sudarydami 2005–2006 m. perspektyvinius studentų priėmimo plano projektus, tik iš dalies atsižvelgė į rinkos poreikio prognozes, darbo jėgos pasiskirstymą tarp tam tikrų veiklos sričių, taip pat į

ankstesnių metų stojančiųjų konkursus, ŠMM nustatytus maksimalius skaičius, darbdavių nuomones, absolventų įsidarbinimo rezultatus. Kai kurie universitetai teigia, kad analizuoja Darbo biržos teikiamą informaciją (apie laisvas darbo vietas, užsiregistravusių asmenų skaičių ir kt.), valstybinių bei privačių įstaigų / įmonių pateikiamus duomenis apie dirbančių asmenų skaičių, jų kaitą. Beveik visi universitetai pasigenda išsamesnės informacijos iš ministerijų, kitų institucijų. Trūksta tyrimų apie specialistų poreikį, apie Lietuvos regionų vystymosi pagrindines kryptis. Dalis universitetų teigia, kad ŠMM mažai bendradarbiauja su aukštosiomis universitetinėmis mokyklomis ir neatsižvelgia į naujausias aukštųjų mokyklų plėtros tendencijas. Universitetai pasigenda ilgalaikės specialistų poreikio prognozės (studijos trunka gana ilgai, todėl universitetai negali reaguoti į staigius darbo rinkos pokyčius), ne visi baigusieji aukštąsias mokyklas įsidarbina pagal įgytą specialybę.

Aštuoni iš 14-os universitetų nepateikė duomenų apie neįsidarbinusių studentų skaičių. Universitetai, bendradarbiaudami su Lietuvos darbo birža, patys analizuoja universitetą baigusių ir įsidarbinusių studentų skaičių pagal specialybes.

Lietuvos darbo biržos duomenys apie specialistų poreikį neatspindi realios situacijos (16 priedas).

Į aukštąsias mokyklas stojančiųjų skaičius ateityje turėtų mažėti dėl gimstamumo mažėjimo, mokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus mažėjimo, bendros gyventojų emigracijos ir studentų išvykimo studijuoti į užsienio universitetus. Ateityje universitetai bus priversti varžytis dėl studentų (17 priedas).

Planuojant priimamų į daugelį specialybių studentų skaičių, neatsižvelgiama į: darbo rinkos pokyčius, numatant specialistų poreikį po 4–5 metų; realų aukštųjų mokyklų finansavimą; aukštųjų mokyklų studijų kokybę, nesivadovaujama aiškiais ir suderintais kokybės vertinimo kriterijais (bendra, aiškia sistema, kuri apimtų įvairių tipų universitetų veiklą, būtų įvertintas akredituotų programų skaičius, naujai įregistruotas aktualių programų skaičius, stojančiųjų konkursai ir kt.).

Universitetai turi priimamų studentų skaičių suderinti su realiomis aukštosios mokyklos galimybėmis teikti tinkamos kokybės studijas, ar mokymo ir studijų bazė pritaikyta atitinkamoms studijų programoms vykdyti, ar tinkamos kvalifikacijos pedagoginis ir mokslinis personalas.

Specialistų poreikio tyrimai turi būti atliekami visos šalies mastu. Jie sudarytų galimybę atskleisti darbo rinkos ypatumus, paklausias ir nepaklausias profesijas, veiklos sritis ir kartu studijų programas. Tiriant specialistų poreikį, reikia suvienodinti šio proceso standartus, t. y. kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima teigti, kurių specialistų reikia dabar ir reikės ateityje.

3. Studijų kokybės vertinimas

Universitetų studentai audito metu nurodė pagrindines problemas, susijusias su studijų ir mokslo kokybe (18 priedas).

Pasak 80 proc. studentų atstovybių, studentų netenkina studijų programų kokybė, 60 proc. – nepatenkinti dėstytojų kompetencija, jų dėstyto metodika, 20 proc. mano, kad nesudaroma tinkamų sąlygų studijoms ir gyvenimui bendrabučiuose.

Universitetų veiklos, studijų programų kokybės, mokslinių tyrimų ir mokslo taikomosios veiklos kokybės vertinimą bei bendrąją veiklos vertinimą, kuri organizuoja ir atlieka SKVC, reglamentuoja Mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklės.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba ŠMM gali inicijuoti universitetų veiklos kokybės vertinimą, pavesdama jį atlikti sudarytoms specialioms ekspertų grupėms arba SKVC ir nurodydama konkrečius vertinimo tikslus bei vertinimo tvarką. Svarbiausia vertinimo paskirtis – skatinti aiškiai suvokti Lietuvos poreikius, institucijos paskirtį, tikslus ir uždavinius, padėti institucijai atskleisti jos veiklos stipriąsias ir silpnąsias vietas, padėti jai dirbti geriau ir efektyviau. Vertinant siekiama nustatyti, ar mokslo ir studijų institucija atitinka kvalifikacinius reikalavimus, nustatytus Lietuvos Respublikos Vyriausybės bei ŠMM patvirtintuose teisės aktuose. Vertinimas turi teikti informacijos apie mokslo ir studijų institucijų veiklos efektyvumą ir lygį (lyginant su tarptautiniu lygiu), apie rekomenduotinas valstybės priemones mokslo ir studijų sistemai tobulinti, apie visų aukštųjų mokyklų teikiamų studijų programų kokybę. Vertinimas susideda iš dviejų dalių – mokslo ir studijų institucijų vidinio vertinimo (savianalizės) ir išorinio vertinimo, kuri atlieka ekspertų grupės. Vidinis vertinimas yra pagrindinė bet kurio vertinimo dalis. Vertindama savo veiklą, institucija suformuluoja savo tikslus ir uždavinius, savo veiklą išanalizuoja visais požiūriais, atskleidžia savo veiklos problemas ir numato jų sprendimo būdus. Vidinio vertinimo tvarką nustato mokslo ir studijų institucijos senatas (taryba arba akademinė taryba). Išorinį vertinimą organizuoja SKVC, vadovaudamasis perspektyviniais (kelerių metų) ir metiniais išorinio vertinimo planais. Perspektyviniuose planuose nustatoma, kurios studijų ir mokslo kryptys bus vertinamos atitinkamais metais, metiniuose – kurios studijų programos, institucijos bei jų padaliniai bus vertinami einamaisiais metais (nurodant metų ketvirtį). Šių planų projektus rengia SKVC, išnagrinėjęs Lietuvos universitetų rektorių konferencijų pasiūlymus. Perspektyvinius ir metinius išorinio vertinimo planus tvirtina švietimo ir mokslo ministras¹⁸.

¹⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2001-06-28 įsakymas Nr. 1055 „Dėl mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklių patvirtinimo“.

Išorinis vertinimas yra trejopas:

- a) studijų programų vertinimas (per aštuonerių metų laikotarpį įvertinant visas studijų kryptis);
- b) mokslinių tyrimų ir mokslo taikomosios veiklos vertinimas (per aštuonerių metų laikotarpį įvertinant visas mokslo kryptis);
- c) kvalifikacinis mokslo ir studijų institucijų vertinimas (per aštuonerių metų laikotarpį įvertinant visas mokslo ir studijų institucijas).

Lietuvos aukštosios universitetinės mokyklos, siekdamos atitikti ES šalių geriausių universitetų studijų bei mokslo kokybės lygį, turėtų vadovautis Europos aukštojo mokslo nuostatomis ir gairėmis, kurios yra pagrįstos tam tikrais vidinio ir išorinio kokybės vertinimo užtikrinimo principais¹⁹ ir rekomendacijomis²⁰:

Vidinio ir išorinio kokybės vertinimo užtikrinimo principai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ aukštojo mokslo teikėjai atsako už paslaugų kokybę bei jos užtikrinimą; ▪ būtina rūpintis visuomenės suinteresuotumu aukštojo mokslo kokybe bei nuostatomis; ▪ visoje Europos aukštojo mokslo erdvėje turi būti tobulinama studijų programų kokybė, atsižvelgiant į studentų ir kitų suinteresuotų šalių poreikius; ▪ turi būti sukurta tam tikra organizacinė struktūra, kuri užtikrintų studijų programų vykdymą bei tobulinimą; ▪ kokybės užtikrinimo procese labai svarbus skaidrumas bei išorinis vertinimas; ▪ aukštosiose mokyklose turi būti kuriama palanki terpė kokybei užtikrinti; ▪ turi būti skatinama aukštųjų mokyklų atskaitomybė, ypač atskaitomybė už valstybinį ir privatų finansavimą; ▪ aukštosios mokyklos turi gebėti parodyti studijų kokybę tiek savo šalyje, tiek tarptautiniu lygiu; ▪ veikimo būdai neturėtų slopinti įvairovės ir naujovių.
Rekomendacijos valstybėms narėms dėl tolesnio Europos bendradarbiavimo užtikrinant aukštojo mokslo kokybę	<ul style="list-style-type: none"> ▪ skatinti, kad visos savo teritorijoje veikiančios aukštojo mokslo įstaigos įdiegtų ar tobulintų griežtas vidinio kokybės vertinimo užtikrinimo sistemas pagal Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo standartus ir gaires, priimtas Bergene remiantis Bolonijos procesu; ▪ skatinti, kad visos savo teritorijoje veikiančios kokybės užtikrinimo ar akreditavimo agentūros vertindamos būtų nepriklausomos; ▪ skatinti nacionalinių institucijų, aukštojo mokslo sektoriaus ir kokybės užtikrinimo ar akreditavimo agentūrų atstovus, kad jie drauge su socialiniais partneriais sudarytų „Europos kokybės užtikrinimo agentūrų registrą“ („Europos registras“), grindžiamą nacionaline peržiūra bei atsižvelgiantį į priede nustatytus principus, ir apibrėžtų registracijos sąlygas bei registro tvarkymo taisykles.

Europos kokybės užtikrinimo nuostatose pažymima, kad „Aukštosiose mokyklose turėtų būti įgyvendinama kokybės užtikrinimo politika, numatyti veikimo būdai, padedantys užtikrinti kokybę, ir vykdomų programų bei suteikiamų kvalifikacijų nuostatos. Aukštosios mokyklos turėtų sukurti ir įgyvendinti nuolatinio kokybės gerinimo strategiją²¹“. Audito metu tik VDU pateikė studijų kokybės užtikrinimo sistemos strategiją, įsigaliojusią nuo 2006 m. rugsėjo 1 d.

¹⁹ Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatos, 2006 m.

²⁰ Europos parlamento ir Tarybos rekomendacija (2006/143/EC) „Dėl tolesnio bendradarbiavimo užtikrinant Europos aukštojo mokslo kokybę“.

²¹ Švietimo ir mokslo ministro 2001-06-28 įsakymas Nr. 1055 „Dėl mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklių patvirtinimo“, 8 psl.

Pažymėtina, kad didžioji dalis Lietuvos universitetų tik pastaraisiais metais pradėjo aktyviau įgyvendinti, organizuoti ir tobulinti studijų kokybės vertinimą. Audito metu nustatyta, kad universitetuose įdiegti skirtingi studijų kokybės priežiūros modeliai. Pavyzdžiui, VDU sukurtos studijų kokybės sistema tobulinančios darbo grupės²², 2002 m. įkurtas Studijų kokybės centras; KU sudaryta komisija, atsakinga už studijų kokybės analizę²³, tačiau nėra atskiros, atsakingos už studijų kokybės vertinimą, institucijos (tarnybos); ŠU taip pat nėra atskiro padalinio, atsakingo už studijų kokybės organizavimą, priežiūrą, vadybą, tačiau universiteto kai kuriuose fakultetuose steigiami studijų kokybės vidinio monitoringo centrai, priežiūros grupės; VU nėra sistemingo proceso atliekant vidinio studijų kokybės vertinimo užtikrinimo procedūras²⁴.

Universitetai pateiktose anketose nurodė, kad vidinio kokybės vertinimo užtikrinimo priemonės vykdomos nereguliariai, dažniausiai atsižvelgiant tik į išorinio studijų programų vertinimo planą.

Universiteto vidinio kokybės vertinimo rezultatai daugiausia priklauso nuo darbuotojų, atsakingų už vidinį mokslo ir studijų vertinimą, kompetencijos, laiko išteklių ir kitų veiksnių. Kai kurie universitetai net nėra paskyrę už vidinį kokybės vertinimą atsakingų darbuotojų, t. y. tokios darbuotojų funkcijos neįrašytos į pareigybinę instrukciją, todėl nėra privalomos. Universitetuose detalai nereglamentuotas vidinis studijų kokybės vertinimo užtikrinimas (pvz., MRU yra vykdoma studijų kokybės užtikrinimo politika, tačiau ji nėra detalai reglamentuota²⁵).

Dauguma universitetų nevykdo nuolatinio ir sistemingo studijų kokybės vertinimo, neteikiamos studijų kokybės monitoringo ataskaitos, o atliekamas tik atskirų studijų programų vidinis kokybės vertinimas, dažniausiai atsižvelgiant į išorinio studijų programų vertinimo planą. Nereglamentuotos kokybės monitoringo funkcijos darbuotojų pareigybinėse instrukcijose ir vidinis studijų kokybės vertinimo užtikrinimas. Tik atlikdami nuolatinį, sistemingą vidinį studijų kokybės vertinimą, universitetai gali tiksliai ir aiškiai suformuluoti savo tikslus ir uždavinius, įvardyti savo veiklos problemas ir numatyti jų sprendimo būdus.

Vertinant Lietuvos universitetų kokybę ne visuomet vadovaujamesi EAME studijų kokybės užtikrinimo nuostatomis, todėl, palyginę su jomis, matome trūkumų:

²² Vytauto Didžiojo universiteto studijų kokybės užtikrinimo ataskaita valstybiniam auditui, 2006 m.

²³ Klaipėdos universiteto Studijų kokybės analizės komisijos pažyma 2006-04-05.

²⁴ Europos universitetų asociacijos institucinio vertinimo programa, Vilniaus universiteto Europos universitetų asociacijos vertinimo ataskaita 2004 m. rugsėjo mėn.

²⁵ Mykolo Romerio universiteto duomenys.

Lietuvos AM vidinio kokybės vertinimo užtikrinimo, lyginant su EAME nuostatomis, trūkumai:	Lietuvos AM išorinio kokybės vertinimo užtikrinimo, lyginant su EAME nuostatomis, trūkumai:
<ol style="list-style-type: none"> Vidinio kokybės vertinimo užtikrinimo politika ir procedūros per mažai skelbiamos viešai. Savianalizė beveik visose AM atliekama tik kaip išorinio vertinimo procedūrų dalis. Siekiami studijų rezultatai ir jų vertinimo kriterijai nėra aiškiai nustatyti ir viešai prieinami. AM nėra harmonizavę analizei ir informavimui taikomų rodiklių sistemos (pavyzdžiui, netaikoma ENQA pasiūlyta 36 kokybės rodiklių sistema, Eurostat'o švietimo statistikos rodiklių sistema), todėl rezultatai sunkiai suprantami ir palyginami. 	<ol style="list-style-type: none"> Nacionalinė AM kokybės užtikrinimo įstaiga nėra nepriklausoma. Dar neįteisinta galimybė rinktis kitą įstaigą ar agentūrą, pripažintą EAME viešosios valdžios institucijų. Išorinio kokybės vertinimo procedūros tobulintinos. Išorinio kokybės vertinimo procedūrose dar per mažai dalyvauja studentai ir užsienio ekspertai. Išorinio vertinimo periodą reikia trumpinti iki 6 metų (šiuo metu – 8 metai), kaip numato ENQA.

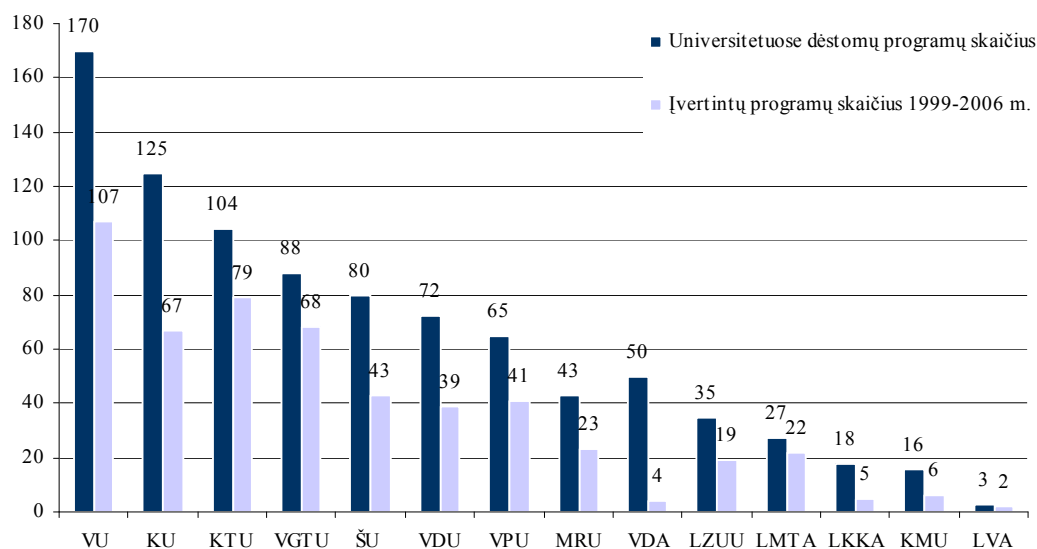
Šaltinis – Konferencijos „Europos aukštojo mokslo užtikrinimo nuostatos ir gairės ir jų įgyvendinimo Lietuvoje perspektyvos“ 2006-12-19 medžiaga.

Išorinio kokybės vertinimo procedūrose turėtų daugiau dalyvauti užsienio ekspertai, kaip siūloma EAME nuostatose.

Visi šalies universitetai turėtų būti vertinami pagal bendrą vertinimo sistemą, kuri atitiktų ES šalių aukštojo mokslo kokybės sistemos vertinimo reikalavimus.

Studijų programų kokybės vertinimą atlieka SKVC. Įvertintų programų ir 2006 m. universitetuose dėstomų programų skaičius pateikiamas 3 pav.

3 pav. Įvertintų programų skaičius ir 2006 m. dėstomų programų skaičius universitetuose

Šaltinis - SKVC, universitetai

Iš viso SKVC iki 2007 m. įvertino 582 universitetuose dėstytas programas. Universitetai pateikė duomenis, kad 2005–2007 mokslo metais dėstoma iš viso 896 programos. Išorinis studijų programų vertinimas turi būti atliktas per aštuonerių metų laikotarpį (2001–2009 m.) įvertinant

visas studijų kryptis²⁶. Iki 2007 m. įvertinta vidutiniškai 65 proc. visų universitetuose dėstomų programų.

SKVC 1999–2006 m. laikotarpiu iš 88 VGTU dėstomų programų įvertintos programos sudaro 80 proc., KTU iš 104 dėstomų programų įvertinta 81 programa arba 78 proc., iš 170 VU dėstomų programų įvertintos 107 programos arba 63 proc., kituose universitetuose įvertintų programų buvo mažiau, pavyzdžiui, VDU – 54 proc., LKKA – 28 proc., KMU – 38 proc.

ŠMM patvirtintas aštuonerių metų universitetų programų akreditavimo laikotarpis yra per ilgas, nes dėstomos programos gali tapti neaktualios mokslo ir darbo rinkos požiūriu. ŠMM neužtikrina programų vertinimo reikiamu laiku, nustato prioritetinių programų vertinimo planų (įvertinant kokybės riziką, studentų įsidarbinimą ir kt.), neužtikrina, kad būtų laikomasi patvirtintų vertinimo planų, kad jie būtų keičiami arba papildomi tik išimtiniais atvejais.

ŠMM neorganizuoja bendrojo universitetų veiklos efektyvumo vertinimo ir neteikia visuomenei informacijos apie universitetų veiklos efektyvumą ir studijų kokybės lygį, jų atitiktį tarptautiniam lygiui.

SKVC neįvykdo minimalių išorinio vertinimo reikalavimų, kadangi vidutiniškai per metus įvertina tik apie 9 proc. visų universitetuose dėstomų programų (norint kokybiškai įvertinti per 8 metus visas dėstomas programas, per metus turėtų būti įvertinta vidutiniškai ne mažiau kaip 12,5 proc. visų universitetuose dėstomų programų).

Įvertinus vykdomą studijų programą, priimamas vienas iš galimų sprendimų: 1) programą akredituoti be sąlygų (programa neturi esminių trūkumų); 2) akredituoti lygtinai (nustatoma tam tikrų trūkumų, kuriuos aukštoji mokykla pajėgi per tam tikrą laikotarpį ištaisyti); 3) akredituoti ribojamai (nustatoma esminių programos vykdymo trūkumų, o aukštoji mokykla nepajėgi jų pašalinti). Akreditavus programą ribojamai, studentų priėmimas į šią studijų programą nutraukiamas, mokykla privalo nedelsiant imtis priemonių studijų kokybei gerinti. Pasibaigus programos ribojamo akreditavimo laikotarpiui, studijų programa išregistruojama iš Studijų ir mokymo programų registro ir studijos pagal šią studijų programą aukštojoje mokykloje nutraukiamos²⁷. Jeigu kurio nors įvertinto objekto (studijų programos, mokslinių tyrimų bei mokslo taikomosios veiklos arba visos mokslo ir studijų institucijos) kokybė pripažįstama nepatenkinama, o atitinkamos valstybės institucijos ar įstaigos arba steigėjas nepriima sprendimo objekto veiklą sustabdyti, SKVC po vienerių ar dvejų metų organizuoja pakartotinį išorinį šio objekto vertinimą²⁸.

²⁶ Švietimo ir mokslo ministro 2001-06-28 įsakymas Nr. 1055 „Dėl mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklių patvirtinimo“ 7.3 p.

²⁷ Studijų kokybės vertinimo centro 2005 m. veiklos ataskaita.

²⁸ Švietimo ir mokslo ministro 2001-06-28 įsakymas Nr. 1055 „Dėl mokslo ir studijų institucijų vertinimo taisyklių patvirtinimo“ 9 p.

Universitetų išoriniam vertinimui pateiktos programos pagal įvertintų programų skaičių ir akreditavimo būklę 1999–2006 m. pateiktos 19 priede.

SKVC 1999–2006 m. laikotarpio vertinimo rezultatai: iš 525 įvertintų programų 403 (77 proc.) akredituotos be sąlygų, 79 programos (15 proc.) – lygtinai, 35 (7 proc.) – ribojamai ir 8 (1 proc.) – neakredituotos.

SKVC 1999–2006 m. laikotarpiu neakreditavo programų, kurias teikė VGTU (3), ŠU (2), LŽŪU (2) ir KU (1). Ribojamai buvo akredituotos: ŠU 12 programų, KU – 7, VPU – 5 programos. Akredituotos lygtinai sudarė beveik ketvirtadalį visų vertintų programų. SKVC akreditavo lygtinai net 22 VU teigtas programas, 10 KU ir 12 VGTU teiktų programų.

Įvertintų ir akredituotų be sąlygų programų skaičiaus palyginimas 2005–2006 m. universitetuose pateikiamas 20 priede.

Be sąlygų 2005–2006 m. akredituota 118 programų arba 63 proc. visų įvertintų programų skaičiaus (188). 2005 m. be sąlygų akredituotos 93 programos arba 67 proc. visų įvertintų programų, o 2006 m. – 50 proc. arba tik 25 programos. Studijų kokybės vertinimo centras 2005 m. daugiausia programų įvertino VU, VPU, ŠU, VDU ir KTU, atitinkamai 43, 18, 14, 13 ir 10 programų. Iš jų VU akreditavo be sąlygų 29, VPU – 11, KTU, VDU – 9 programas. 2006 m. vertinti pateikta daug mažiau programų. Daugiausia jų pateikė KU ir VU – po 9 programas, iš jų po 6 akredituotos be sąlygų. VPU įvertintos 4 programos ir nė viena neakredituota be sąlygų, VGTU – 6 ir tik 2 akredituotos be sąlygų.

SKVC 2005–2006 m. programų vertinti neteikė KMU, LMTA, LVA ir VDA. Šiose aukštosiose mokyklose buvo dėstomos įregistruotos, bet SKVC nevertintos programos. Pavyzdžiui, iš VDA dėstomų 50 programų įvertintos tik 4, iš KMU dėstomų 16 programų – tik 6.

Universitetų pateiktais duomenimis, 2006 m. studentai studijavo studijų programas, kurios SKVC buvo akredituotos ribojamai (3 lentelė):

3 lentelė. Priimtų į SKVC neigiamai akredituotas studijų programas studentų skaičius pagal universitetus 2006 m.

Universitetas	Švietimo posritis	Studijų programos pavadinimas	Valstybinis kodas	Studentų skaičius 2006 m
VA	Veterinarija	Veterinarinė medicina	60112B101	160
ŠU	Aplinkosaugos technologijos	Taikomoji ekologija	61203B105	196
	Fizika	Fizika ir informatika	61202P116	17
LŽŪU	Finansai, bankininkystė, draudimas	Žemės ūkio buhalterinė apskaita ir finansai	62103S142	62
KU	Filologija	Vokiečių filologija	61204H151	17
VGTU	Vadyba ir verslo administravimas	Pramonės įmonių vadyba	62103S125	36

Šaltinis – SKVC, AIKOS (2007-04-23 duomenys), universitetų duomenys

Siekdama gerinti studijų kokybę, ŠMM turi nustatyti universitetams minimalų kiekvienais metais teikiamų vertinti programų skaičių.

Norint nustatyti, ar tam tikras universitetas atitinka kvalifikacinius reikalavimus, patvirtintus LRV ir ŠMM teisės aktuose, taip pat nustatyti universiteto veiklos efektyvumą ir lygį, lyginant su tarptautiniu lygiu, apie rekomenduotinių valstybės priemonių mokslo ir studijų sistemai tobulinti įgyvendinimą (Vyriausybės strategijos priemonės, Lisabonos strategija ir kt.), reikėtų atlikti išorinį universiteto institucinį vertinimą. Jį turėtų organizuoti ŠMM, pasitelkdama nepriklausomus užsienio ekspertus.

Kai kurie universitetai valstybės biudžeto lėšas naudoja nerezultatyviai ir neefektyviai, nes priima studentus į specialybes, kuriose dėstomos Studijų kokybės vertinimo centro ribojamai akredituotos programos ir rengia kokybės reikalavimus neatitinkančius specialistus.

Universitetai turėtų sustiprinti vidinę kokybės kontrolę, tobulinti mokymo programas, kad išoriniam vertinimui būtų pateiktos tik kokybiškos programos. Būtų tikslinga atliekant vidinį programų vertinimą įtraukti ir studentus, o programas, kurios dėstomos tos pačios specialybės studentams skirtinguose universitetuose, palyginti ir vertinti pagal vienodus kriterijus.

Pagal tą pačią studijų programą studentus rengia daugelis universitetų²⁹. Pavyzdžiui, pagal edukologijos, viešojo administravimo programą studentai rengiami šešiuose, o ekonomikos, informatikos, socialinio darbo – penkiuose universitetuose (4 lentelė).

4 lentelė. Pagal tą pačią studijų programą studentus rengiantys universitetai, 2006 m.

Studijų sritis	Studijų programos pavadinimas	Universitetų skaičius		Studentų skaičius (2006-10-01 būklei)
valdymas ir administravimas	viešasis administravimas	6	MRU, KTU, VDU, ŠU, KU, VU	4 044
pedagogika	edukologija	6	VPU, ŠU, KU, KTU, VU, LKKA	1 476
ekonomika	ekonomika	5	VU, ŠU, KU, VDU, KTU	5 257
informatika	informatika	5	VU, KTU, VDU, ŠU, KU	3 223
socialinis darbas ir konsultavimas	socialinis darbas	5	MRU, VDU, VU, KU, VPU	2 800

Šaltinis - AIKOS

Kai kurios aukštosios mokyklos turi padalinių kituose miestuose arba rengia studijas kitų miestų švietimo įstaigų bazėje. Universitetai kituose miestuose yra įsteigę šiuos filialus:

²⁹ www.aikos.smm.lt

Universitetas	Miestas, kuriame yra universiteto filialas
KTU	Panevėžys
LMTA	Kaunas
VDA	Kaunas, Klaipėda, Telšiai
VG TU	Panevėžys
VU	Kaunas

Organizuojami kursai kituose miestuose esančių kolegijų ar profesinių mokyklų bazėje. Pavyzdžiui, Kauno technologijos universitetas moko studentus Tauragėje, Visagine, Utenoje. Universitetai, esantys tame pačiame mieste, turi panašias tos pačios studijų krypties programas, todėl yra skaidomos tas pačias studijų programas dėstančių dėstytojų jėgos, nukenčia specialistų rengimo kokybę.

Esant dabartiniam universitetų tinklui, rengiant tos pačios specialybės studentus įvairiuose universitetuose, yra skaidomos tas pačias studijų programas dėstančių dėstytojų jėgos, negalima koncentruotai panaudoti valstybės biudžeto lėšų programų studijų kokybei gerinti. Siekiant gerinti studijų kokybę, taupiau ir efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas, atlikus išsamią analizę, tikslinga optimizuoti universitetų tinklą.

Daugelis dėstytojų universitetuose eina antraeiles pareigas, kai kuriuose universitetuose jie dirba keliose katedrose. Aukštųjų mokyklų dėstytojai dirba ne tik universitetuose, bet ir kitose įstaigose. Pagrindines ir nepagrindines pareigas einančio pedagoginio personalo skaičius pagal universitetus 2005 m. pateikiamas 5 lentelėje.

5 lentelė. Pagrindines ir nepagrindines pareigas einančio pedagoginio personalo skaičius 2005 m.

Universitetas	Pagrindines pareigas einančių dėstytojų skaičius	Nepagrindines pareigas einančių dėstytojų skaičius	Nepagrindines pareigas einančių dėstytojų dalis, proc.
KMU	448	559	80,1
KU	449	260	57,9
VU	1166	438	37,6
ŠU	482	165	34,2
VDA	228	37	16,2

Šaltinis - universitetai

Kai kuriuose universitetuose, didėjant studentų skaičiui, didinamas dėstytojų darbo krūvis. Tai turi įtakos dėstomo dalyko kokybei, nes dėstytojui lieka mažiau laiko studentų savarankiško darbo kontrolei. Per didelis studentų skaičius, tenkantis vienam dėstytojui, sudaro prielaidas blogėti studijų kokybei, dėstytojais mažai dalyvauja mokslinių tyrimų projektuose.

Universitetai turėtų užtikrinti, kad dėstytojai, dirbantys ne pagrindinį darbą, skirtą reikiamą dėmesį pedagoginei kvalifikacijai kelti, studentų konsultavimui ir kitiems studijų kokybę gerinantiems dalykams.

4. Universitetų materialinės bazės ir investicijų vertinimas

Norint tinkamai organizuoti studijų procesą, užtikrinti dėstomų programų kokybę, reikalinga šiuolaikinius reikalavimus atitinkanti mokslinė ir techninė bazė. Nesukūrus tinkamos materialinės bazės, universitetai negalės užtikrinti geros studijų kokybės, konkuruoti su ES šalių ir pasaulio aukštosiomis mokyklomis, bei rezultatyviai naudoti valstybės biudžeto lėšas.

Universitetai kaip pagrindinę priežastį, kodėl studijų ir mokslo kokybė nėra tinkama, nurodo materialinės bazės neatitikimą šiuolaikinių reikalavimų. Audito metu anketose universitetai paminėjo šias pagrindines problemas, susijusias su mokymosi ir mokslo materialine baze: lėtas studijų materialinės bazės atnaujinimas, bloga pastatų būklė arba jų trūkumas, nepatenkinama bendrabučių būklė, pasenusi laboratorijų įranga (21 priedas).

Universitetai 2004–2006 m. materialinei bazei modernizuoti skyrė 273,4 mln. Lt (22 priedas).

Investicijoms 2005 m., palyginti su 2004 m., skirta 20 789,9 tūkst. Lt arba 29 proc. daugiau. 2006 m., palyginti su 2005 m., skirta 16 921,3 tūkst. Lt arba 18 proc. daugiau. Universitetų investicijos 2004–2006 m. padidėjo 53 proc.

Duomenys apie aukštosiomis mokykloms 2004–2006 m. investicijoms skirtas lėšas pagal tam tikrus universitetus nurodyti 23 priede.

Daugiausia lėšų 2004 m. materialinei bazei atnaujinti ir modernizuoti skyrė KTU – 17 058,7 tūkst. Lt, mažiausią LMTA – 541,6 tūkst. Lt; 2005 m. daugiausia skyrė KTU – 23 809,8 tūkst. Lt, mažiausia LKKA – 644 tūkst. Lt; 2006 m. daugiausia skyrė VU – 19 238,8 tūkst. Lt, mažiausia VDA – 647,3 tūkst. Lt. Vienas universitetas materialinei bazei atnaujinti ir modernizuoti vidutiniškai skyrė: 2004 m. – 5 116 tūkst. Lt, 2005 m. – 6 601 tūkst. Lt ir 2006 m. – 7 809,8 tūkst. Lt.

Atlikus penkių universitetų (VU, VDU, MRU, KU, ŠU) 2004–2006 m. investicijų struktūros analizę, matyti, kad didžiausia lėšų dalis skirta pastatų būklei gerinti, t. y. iš visų panaudotų 117 918 tūkst. Lt pastatams gerinti skirta 76 720 tūkst. Lt (be lėšų, skirtų investicijoms, minėtu laikotarpiu 40 mln. Lt panaudota pastatų einamajam remontui). Daugeliu atveju lėšos yra išskaidomos po daugelį universiteto objektų, pastatų rekonstrukcija ir remontas trunka gana ilgai (pavyzdžiui, VU, KU). Investicijoms, tiesiogiai susijusioms su mokymo procesu (laboratorinei įrangai įsigyti ir atnaujinti ir kt.) skirta tik 41 198 tūkst. Lt (35 proc.).

Universitetai nėra nustatę prioritetų investicijoms (tai ypač aktualu pastatų remontui). Norint racionaliau ir efektyviau panaudoti investicines lėšas, būtina nustatyti mokslo ir studijų prioritetus ir tik tada planuoti investicijas į laboratorinę įrangą ir į kitą mokymo bazę.

Pagal pastatų techninę būklę universitetai paskirstė juos pagal grupes³⁰.

Duomenys apie universitetams priklausančių pastatų būklę pateikti 24 priede.

Daugiausia universitetų pastatų, kuriems reikalingas remontas, yra tiesiogiai susiję su studijų ir mokslo procesu. Pavyzdžiui, VU iš 102 II grupės pastatų, kuriems nors vienai pastato daliai reikia einamojo remonto, yra 66 pastatai, tiesiogiai susiję su studijomis ir mokslu, 19 bendrabučių. MRU iš 46 pastatų, kuriems taip pat nors vienai pastato daliai reikia einamojo remonto, 27 pastatai tiesiogiai susiję su studijų ir mokslo procesu.

Universitetų renovacijai ir statybos bei remonto darbams 2004–2006 m. skirtos lėšos ir jų poreikis pateikti 25 priede. Visiems pastatams atnaujinti reikalingas lėšas, atsižvelgiant į 2004–2006 m. finansavimo lygį, VU galės skirti per 17, VDU – 11, ŠU – 7, KU – 26, MRU – 3 metus. Taigi, pastatų atnaujinimo ir remonto darbai užtruktų ilgai, išskyrus MRU. Esant dabartiniam finansavimo lygiui pastatai būtų atnaujinti per 3 metus.

Atsižvelgiant į visuomenėje ir žiniasklaidoje vykstančias diskusijas dėl universitetų valdomo turto ir jo priklausomybės, numatomus atlikti aukštojo mokslo įstatymo pakeitimus, audito metu pasirinktuose universitetuose apžiūrėtas jų valdomas nekilnojamas turtas, pastatų būklė, tinkamumas eksploatuoti ir kaip jie panaudojami. Atkreiptas dėmesys į studentų gyvenimo sąlygas universitetams priklausančiuose bendrabučiuose.

Atnaujintų ir visiškai suremontuotų pastatų yra nedaug, jie sudaro nuo 2,5 proc. iki 12 proc. visų universitetams priklausančių pastatų skaičiaus, pvz., KU tokių pastatų 12 proc., ŠU – 2,5 proc., VU – 2,9 proc. Likusiems pastatams reikia atlikti renovacijos arba remonto darbus. Tarp jų yra pastatų, kurie yra avarinės būklės arba reikalingas kapitalinis remontas, pvz., KU reikalingas kapitalinis remontas 71,8 proc., ŠU – 43,2 proc. ir VDU – 77,8 proc. pastatų. Pažymėtina, kad 17 proc. KU priklausančių pastatų yra avarinės būklės ir jų eksploatacija neleistina (26 priedas). Dalis šių pastatų įtrauktą į nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašą. Minėtiems pastatams reikalingos didelės papildomos investicijos, kurių universitetai negali skirti.

³⁰ Pastatų skirstymas pagal grupes: I grupė – pastatui nereikia jokio remonto, II grupė – nors vienai pastato daliai reikia einamojo remonto, III grupė – pastatai, kuriems reikalingas kapitalinis remontas, IV grupė – avarinės būklės pastatas.

Universitetai didžiausią lėšų dalį skyrė mokslui ir studijoms skirtiems pastatams atnaujinti – vidutiniškai 79 proc., taip pat studentų bendrabučiams – 15 proc. ir kitiems pastatams – 6 proc. Duomenys procentais apie lėšų, skirtų pastatų renovacijos ir statybos bei remonto darbams, panaudojimą pagal atskirus universitetus pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė. Lėšų, skirtų pastatų renovacijos ir statybos bei remonto darbams, panaudojimas, proc.

Lėšų dalis, skirta renovacijai ir statybos bei remonto darbams:	KU	ŠU	VDU	MRU	VU
Mokslo ir studijų pastatams	93	88	40	91	85
Studentų bendrabučiams	5	8	44	9	8
Kitiems pastatams	2	4	16*	0	8

* botanikos sodo 14 pastatų

Šaltinis – universitetai

Universitetai mažiausią lėšų dalį skyrė pastatų, kurie nėra tiesiogiai susiję su studijomis ir moksline veikla, remontui. Atliekant auditą nustatyta, kad universitetai turi nemažai pastatų, kurie yra poilsio, sporto ir praktikos bazių teritorijose, o jiems atnaujinti reikia papildomų lėšų.

Universitetų pastatuose, kuriems reikalingas kapitalinis remontas, ypač tuose, kurie yra avarinės būklės, studijos neturėtų vykti.

Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turėtų spręsti klausimus dėl universitetams patikėjimo teise valdomo turto atnaujinimo, racionalaus ir efektyvaus panaudojimo ir universiteto tinklo optimizavimo.

Nustatyta, kad daugelyje universitetų nepatenkinamos studentų gyvenimo sąlygos bendrabučiuose. Daugeliui jų reikalingas kapitalinis remontas. Investicijos studentų bendrabučiams atnaujinti, tenkančios vienam studentui, ir jų poreikis pateikti 27 priede. Lėšos panaudotos langams pakeisti, vidaus remonto darbams ir stogų remontui. Didžiausios investicijos vienam studentui gyvenimo ir mokymosi sąlygoms pagerinti tenka VDU ir MRU. Pažymėtina, kad VDU panaudojo studentų bendrabučiams atnaujinti 44 proc. visų lėšų, skirtų renovacijai ir statybos bei remonto darbams.

MRU valdomuose bendrabučiuose, esančiuose Vilniaus mieste, studentams sudarytos geros gyvenimo sąlygos, tačiau labai apleisti Policijos fakulteto filialo bendrabučiai Kaune (28 priedas). Bendrabučio kambariuose kartu gyvena po 6–8 žmones, patalpų būklė labai bloga.

Vilniaus universiteto lėšų poreikis bendrabučių renovacijai ir statybos bei remonto darbams – 122,2 mln. Lt, iš jų 112 mln. Lt reikia bendrabučiams, kuriuose gyvena universiteto studentai. Tačiau rekonstrukcijai 2004–2006 m. skirta tik 4,5 mln. Lt arba 4 proc. visų reikalingų lėšų.

Šiaulių universitetas bendrabučių rekonstrukcijai 2004–2006 m. skyrė tik 0,8 mln. Lt arba 10 proc. visų reikalingų lėšų. Bendrabučiai apleisti (28 priedas), jų rekonstrukcijai reikalingos didelės papildomos investicijos – 8,0 mln. Lt.

Klaipėdos universiteto bendrabučių būklė yra blogiausia (28 priedas) iš visų aukštųjų mokyklų. Lėšų poreikis bendrabučių renovacijai – 14,3 mln. Lt., tačiau rekonstrukcijai 2004–2006 m. skirta tik 0,57 mln. Lt arba 4 proc. visų reikalingų lėšų.

Apie 90 proc. universitetų valdomų pastatų reikalingas kapitalinis arba kitas remontas. Atsižvelgiant į universitetų 2004–2006 m. investicijoms skiriamas lėšas ir jų poreikį, esant dabartiniam finansavimo lygiui, universitetų pastatams atnaujinti vidutiniškai reikės 13 metų.

Dauguma universitetų neužtikrina studentams tinkamų gyvenimo bendrabučiuose ir mokymosi sąlygų.

5. Tam tikrų universitetų veiklos, susijusios su turto disponavimu, vertinimas

Audito metu visi universitetai, atsakydami į pateiktus klausimynus, teigia, kad aukštosios mokyklos racionaliau naudotų turtą, jei valstybė ir savivaldybės joms šį turtą perduotų nuosavybės teise, nes daugelis aukštųjų mokyklų iš esmės galėtų racionaliau panaudoti valstybės patikėtą turtą, jeigu valdytų jį nuosavybės teise. Tačiau tai būtų didelė atsakomybė ypač toms aukštosioms mokykloms, kurios tokio turto – žemės ir pastatų – turi daug. Būtų labai sudėtinga išvengti verslininkų, valdininkų ir kai kurių universitetų darbuotojų galimo interesų persipynimo.

Turėtų būti aiškiai nustatyta, koks turtas ir kokiomis sąlygomis galėtų būti parduotas. Prieš tai turėtų būti atlikta visapusiška privaloma galimų sandorių nepriklausoma ekspertizė, kuri parodytų, kaip tai atsilieps mokslui, studijoms, administravimui. Labai svarbu išspręsti ir investicijų į turtą problemas, kad turtas būtų tinkamai prižiūrimas, nemažinama jo vertė.

Audito metu nustatyta, kad kai kurie universitetai jiems patikėtą turtą naudoja neefektyviai, o sandorius, susijusius su jo disponavimu, sudaro nesilaikydami galiojančių teisės aktų.

Pavyzdžiui, Klaipėdos universitetas valdo 23,5 ha valstybinės žemės sklypą (H. Manto g. 84), kurio dalį užima mokomieji korpusai, o likusioji teritorija yra nenaudojama. Šiame sklype universitetas sudarė jungtinės veiklos sutartį su privačiu investuotoju UAB „Baltisches haus“, kuris universiteto nuomojamame žemės sklype pastatė prekybos centrą ir auditorijų kompleksą universitetui. Dėl šio sklypo subnuomos teisėtumo vyksta teisminiai ginčai.

Šiaulių universitetas savo vardu įregistravo Socialinių mokslų fakulteto pastatą (VI rūmai), esantį Architektų g. 1, nors to nenumato galiojantys įstatymai. Šiuo metu vyksta teismo procesas dėl pastato registracijos universiteto, o ne valstybės vardu teisėtumo. Universitetas, 2000 m. lapkričio 13 d. pasirašydamas žemės subnuomos ir 2001 m. rugpjūčio 8 d. pasaulgos sutartis, pažeidė tuo metu galiojančius teisės aktus. Universiteto Balsių km. poilsio bazės teritorijoje savavališkai be leidimų statomi statiniai, turtas be universiteto raštiško sutikimo bei suderinimo yra naudojamas trečiųjų asmenų. Šiaulių universitetas jam patikėtu turtu disponuoja neteisėtai ir neefektyviai, pasirašęs turto nuomos sutartį, negavo 1 005 396,30 Lt pajamų (29 priedas).

Vilniaus universitetas 2006 m. vykdė 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programą, kurios koordinatoriumi buvo paskirta ŠMM. Universitetas neteisėtai

pasirašė 2006 m. lapkričio–gruodžio mėn. atliktų darbų aktus už 1 170 tūkst. Lt dėl universiteto bendrabučių langų pakeitimo darbų, kurie buvo neatlikti, bet rangovui už juos sumokėta 1 170 tūkst. Lt. Universitetas, vykdydamas 2004–2006 m. pastatų ir statinių remonto darbų viešuosius pirkimus, ne visuomet vadovavosi Viešųjų pirkimų įstatymu (30 priedas).

Minėti universitetai valstybės biudžeto lėšas naudoja ir jiems patikėtu turtu disponuoja neefektyviai ir neteisėtai.

ŠMM, kaip universitetų vykdomų programų koordinatorė, neužtikrina valstybės biudžeto lėšų naudojimo kontrolės.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados:

1. Švietimo ir mokslo ministerija netinkamai formavo ir įgyvendino valstybinę studijų politiką, nes laiku neparengė 5 metų perspektyvinio Lietuvos aukštojo mokslo sistemos plėtros plano projekto, neužtikrino studijų programų atnaujinimo ir tobulinimo perspektyvos ir efektyvesnės studijų finansavimo sistemos tobulinimo (1 dalis).

2. Universitetams skiriamos valstybės biudžeto lėšos nesiejamos su dėstomų programų kokybe ir universitetų veiklos vertinimo rezultatais. Aukštojo mokslo sistemos plėtros 2006–2010 metų plane studijų ir mokslo finansavimas nesiejamas su studijų kokybe, per mažai priemonių skirta studijų kokybei gerinti (1 dalis).

3. Biudžeto asignavimų skyrimas universitetams neatitinka teisinio reglamentavimo. Studijoms skiriama tik apie pusę lėšų, apskaičiuotų pagal Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikio nustatymo ir jų skyrimo mokslo ir studijų institucijoms metodiką, todėl universitetai dalį gautų pajamų, kurias galėtų skirti mokslui vystyti, darbuotojų kvalifikacijai kelti, mokslo ir studijų materialinei bazei gerinti ir kt., skiria studijoms finansuoti. Nėra bendros reglamentuotos tvarkos, pagal kurią universitetai priskirtų išlaidas tam tikroms reikmėms (1 dalis).

4. Universitetai negali racionaliai planuoti ir vykdyti studijų ir mokslo plėtros, nes lėšos skiriamos ne pagal patvirtintą Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų poreikio nustatymo ir jų skyrimo mokslo ir studijų institucijoms metodiką, nėra patvirtintų aiškių ilgalaikių finansavimo planų, kriterijų, kuriais vadovaujantis mažinamas arba didinamas mokslo ir studijų finansavimas (apskaičiuotas pagal metodiką) (1 dalis).

5. Galiojanti studijų kreditavimo sistema turi būti tobulinama, taikoma Europos Sąjungos ir kitų šalių praktika (1 dalis).

6. Universitetinių studijų finansavimas nesusijęs su universitetų veiklos vertinimo rezultatais, reitingavimu, kuris taikomas daugelyje pasaulio šalių (1 dalis).

7. Universitetai iki galo nepanaudoja mokslinių tyrimų bazės ir mokslinio potencialo užsidirbti papildomoms pajamoms vykdant mokslinius tiriamuosius projektus ir teikiant paslaugas (tik pusė visų universitetų gauna pajamų iš šios veiklos, kitiems pagrindinis finansavimo šaltinis – valstybės biudžetas) (1 dalis).

8. Studijuojančiųjų vakarinėse ir neakivaizdinėse studijų programose daugėja. Dėl didėjančio studentų, studijuojančių savomis lėšomis, skaičiaus blogėja mokymosi sąlygos, nes įmokos už studijas nepadengia visų išlaidų (1 dalis).

9. Planuojant priimamų studentų skaičių, neatsižvelgiama į realų universitetų finansavimą, studijų kokybę, nes nesivadovaujama aiškiais ir suderintais kokybės vertinimo kriterijais (2 dalis).

10. Planuojant priimamų studentų skaičių neatsižvelgiama į darbo rinkos reikalavimus ir pokyčius, nevykdoma ilgalaikių specialistų poreikio tyrimų visos šalies mastu, nėra valstybinės institucijos, kuri šiuos tyrimus koordinuotų (2 dalis).

11. Į tam tikras specialybes priimamų studentų skaičius nederinamas su realiomis aukštosios mokyklos galimybėmis teikti tinkamos kokybės studijas, neatsižvelgiama į tai, ar mokymo bazė pritaikyta atitinkamoms studijų programoms vykdyti, ar pedagoginis ir mokslinis personalas yra tinkamos kvalifikacijos (2 dalis).

12. Aukštojo mokslo studijų ir mokslo kokybės užtikrinimo sistema nepakankama, nes:

- ne visuose universitetuose sukurta vidinį studijų kokybės vertinimą užtikrinanti sistema, nevykdoma nuolatinės stebėsenos, nenustatyta bendrų vertinimo kriterijų, nepaskirta už vidinį studijų kokybės vertinimą atsakingų asmenų, nereglamentuotas jų darbas;

- per mažai programų pateikiama išoriniam vertinimui, atliekant išorinį kokybės vertinimą per mažai dalyvauja užsienio ekspertai;

- Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintas aštuonerių metų universitetų programų akreditavimo laikotarpis yra per ilgas, nes dėstomos programos gali tapti neaktualios mokslo ir darbo rinkos požiūriu;

- kai kuriais atvejais universitetai priima studentus studijuoti į specialybes, kuriose dėstomos Studijų kokybės vertinimo centro ribojamai akredituotos programos;

- daugelio studentų netenkina studijų programų kokybė, dėstytojų kompetencija, dėstymo metodika;

- ne visos vidinio ir išorinio kokybės užtikrinimo nuostatos atitinka Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas (3 dalis).

13. Esant dabartiniam universitetų tinklui, rengiant vienodos specialybės studentus įvairiuose universitetuose, yra skaidomos tas pačias studijų programas dėstančių dėstytojų jėgos, negalima koncentruotai panaudoti valstybės biudžeto lėšų programų studijų kokybei gerinti (3 dalis).

14. Universitetų materialinė bazė neatitinka šiuolaikinių reikalavimų (apie 90 proc. visų universitetų pastatų reikalingas remontas, labai bloga daugelio bendrabučių būklė, pasenusi laboratorijų įranga ir kt.). Universitetai nėra nustatę prioritetų investicijoms. Dauguma universitetų neužtikrina studentams tinkamų gyvenimo bendrabučiuose ir mokymosi sąlygų (4 dalis).

15. Kai kurie universitetai neefektyviai ir neteisėtai naudoja valstybės biudžeto lėšas ir disponuoja jiems patikėtu turtu.

Siekdama tobulinti valstybinių mokslo ir studijų institucijų turimo turto valdymą Švietimo ir mokslo ministerija parengė Lietuvos Respublikos valstybinių mokslo ir studijų institucijų turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo projektą ir kitų su juo susijusių teisės aktų pakeitimų projektus. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą valstybinių aukštųjų mokyklų autonomiją, tokia iniciatyva, mūsų nuomone, yra teigiamas poslinkis, reglamentuoti šių institucijų teises ir pareigas, valdant, naudojant ir disponuojant joms patikėtu turtu.

16. Švietimo ir mokslo ministerija, skirdama universitetams lėšas programoms (ministerija yra šių programų koordinatorė) vykdyti, neužtikrino valstybės biudžeto lėšų naudojimo kontrolės (5 dalis).

17. Švietimo ir mokslo ministerija neužtikrino, kad mokslo ir studijų informacinė sistema būtų sukurta reikiamu laiku (1 dalis).

Rekomendacijos

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJAI:

1. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus dėl studijų ir mokslo finansavimo sistemos tobulinimo, atsižvelgiant į universitetų studijų ir mokslo bei eksperimentinės plėtros kokybę, visuomenės bei darbo rinkos poreikių tenkinimą ir universitetų veiklos efektyvumą (1, 2, 3, 4, 5, 6 išv.).
2. Įgyvendinti tokią universitetų finansavimo sistemą, kuri būtų siejama su Aukštojo mokslo įstatyme įtvirtinta nuostata. Nustatyti finansavimo kriterijus ir koregavimo koeficientus. Patvirtinti ilgalaikius finansavimo planus (1, 3, 4, 6 išv.).
3. Tobulinti universitetų bendrą vertinimo sistemą, siekiant susieti aukštojo mokslo finansavimą su universiteto veiklos rezultatais, reitingavimu (4, 6, 9 išv.).
4. Kartu su kitomis ministerijomis inicijuoti ir koordinuoti specialistų poreikio tyrimus visos šalies mastu, teikti reikiamą informaciją universitetams ir visuomenei, atsižvelgiant į tai planuoti priimamų studentų skaičių (9, 10 išv.).
5. Inicijuoti vieningą vidinio ir išorinio aukštojo mokslo ir studijų kokybės vertinimo užtikrinimo sistemos, atitinkančios Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas, sukūrimą ir reikiamų teisės aktų pakeitimus (12 išv.).
6. Užtikrinti studijų programų vertinimą reikiamu laiku, peržiūrėti programų akreditavimo laikotarpio trukmę, organizuoti bendrąjį universitetų veiklos efektyvumo vertinimą. Organizuoti informacijos apie universitetų veiklos efektyvumą ir studijų kokybės lygį, jų atitiktį tarptautiniam lygiui, pateikimą visuomenei (9, 12 išv.).
7. Užtikrinti, kad universitetai pateiktų akreditacijai dėstomas programas, kad nebūtų dėstomos ribojamai akredituotos programos (12 išv.).
8. Atlikus išsamią analizę, teikti pasiūlymus dėl universitetų filialų ir viso tinklo optimizavimo (13 išv.).
9. Siekiant gerinti studijų kokybę, taupiau ir efektyviau naudoti valstybės biudžeto lėšas, atlikti universitetų tinklo analizę (atsižvelgiant į universitetuose ir jų padaliniuose rengiamus tos pačios programos specialistus) ir spręsti klausimą dėl universitetų tinklo optimizavimo tikslingumo (13 išv.).
10. Inicijuoti universitetų materialinės bazės ir valdomo turto vertinimą, prioritetų investicijoms nustatymą ir turto racionalaus panaudojimo klausimų sprendimą (14 išv.).
11. Užtikrinti spartesnę mokslo ir studijų informacinės sistemos įgyvendinimą ir atlikti šiai programai vykdyti 2001–2006 m. panaudotų lėšų vertinimą (17 išv.).

UNIVERSITETAMS:

1. Aktyviau dalyvauti Europos Sąjungos struktūrinių fondų remiamuose projektuose, bendradarbiauti su verslo atstovais, vykdant jų bei kitų valstybinių institucijų užsakomuosius mokslinius tyrimus ir darbus (7 išv.).

2. Užtikrinti, kad studentai būtų priimami tik į tas specialybes, kuriose dėstomų programų kokybė atitiktų visus keliamus reikalavimus, mokymo bazė būtų pritaikyta atitinkamoms studijų programoms vykdyti ir pedagoginis personalas atitiktų reikiamą kvalifikaciją (11 išv.).

3. Kartu su Švietimo ir mokslo ministerija organizuoti bendrąjį universiteto veiklos efektyvumo vertinimą ir teikti visuomenei informaciją apie universiteto veiklos efektyvumą ir studijų kokybės lygį, jo atitiktį tarptautiniam lygiui (12 išv.).

4. Atlikus analizę, teikti pasiūlymus suinteresuotoms institucijoms dėl universiteto tinklo optimizavimo, valdomo turto efektyvaus panaudojimo (11, 12, 13, 14, 15 išv.).

5. Užtikrinti, kad būtų sukurta ir užtikrinama studijų kokybė, kuri atitiktų Europos aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo nuostatas ir gaires, bei vykdoma nuolatinė studijų kokybės vidinė stebėseną (12 išv.).

6. Nustatyti ir patvirtinti laboratorinės įrangos ir kitos mokymo bazės vystymo, tobulinimo ir atnaujinimo ilgalaikius investicinius planus (14 išv.).

5-ojo audito departamento direktorė

Daiva Bakutienė

5-ojo audito departamento vyriausiasis valstybinis auditorius

Jonas Izokaitis

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
1 priedas

Ataskaitoje vartojamos sąvokos:

Mokamos vietos – jose studijuojantys asmenys už studijas valstybinėje aukštojoje mokykloje moka visą studijų kainą.

Studijų kreditas – studijų masto matavimo vienetas, lygus keturiasdešimčiai sutartinių studento darbo (auditorijose, laboratorijose, savarankiško ir kt.) valandų, t. y. vienai jo darbo savaitei.

Studijų programa – tam tikros krypties studijų turinio, metodų ir priemonių, studijoms pasitelkiamo akademinio ir profesinio personalo bei materialių galimybių visuma, taip pat šios visumos aprašymas.

Studijų programų tipas – parametras, naudojamas studijų programoms klasifikuoti pagal studijų tikslus, sudėtingumo laipsnį, apimtį, įgyjamą kvalifikaciją. Yra 8 studijų programų tipai – neuniversitetinių studijų ir universitetinių pagrindinių studijų, magistrantūros studijų ir specialiųjų profesinių studijų (abu tipai priskiriami antrosios pakopos studijoms), vientisųjų studijų (suderintos pirmoji ir antroji pakopos), doktorantūros studijų, meno aspirantūros studijų ir rezidentūros studijų (pastarosios trys priskiriamos trečiosios pakopos studijoms).

Universitetinės studijos – nuosekliosios studijos, sudarančios sąlygas asmeniui įgyti teoriniu pasirengimu ir moksliniais tyrimais grindžiamą aukštąjį išsilavinimą ir kvalifikaciją, taip pat mokslo laipsnį (apgynus disertaciją).

Valstybės finansuojamos vietos – jose studijuojantys valstybinių aukštųjų mokyklų visų formų pagrindinių, vientisųjų ir antrosios pakopos studijų studentai kiekvieną semestrą aukštajai mokyklai moka studijų įmoką, kuri lygi Vyriausybės nustatyto minimalaus gyvenimo lygio 4 dydžiams. Gerai besimokančių studentų studijų įmoka apmokama iš valstybės lėšų.

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
2 priedas

Ataskaitoje vartojami trumpinimai:

AIKOS – atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo

AM – aukštosios mokyklos

BVP – bendrasis vidaus produktas

CPVA – Centrinė projektų valdymo agentūra

EAME – Europos aukštojo mokslo erdvė

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

EUA – Europos universitetų asociacija

KMU – Kauno medicinos universitetas

KTU – Kauno technologijos universitetas

KU – Klaipėdos universitetas

LKKA – Lietuvos kūno kultūros akademija

LMTA – Lietuvos muzikos ir teatro akademija

LVA – Lietuvos veterinarijos akademija

LŽŪU – Lietuvos žemės ūkio universitetas

MRU – Mykolo Romerio universitetas

SKVC – Studijų kokybės vertinimo centras

ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija

ŠU – Šiaulių universitetas

VDA – Vilniaus dailės akademija

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

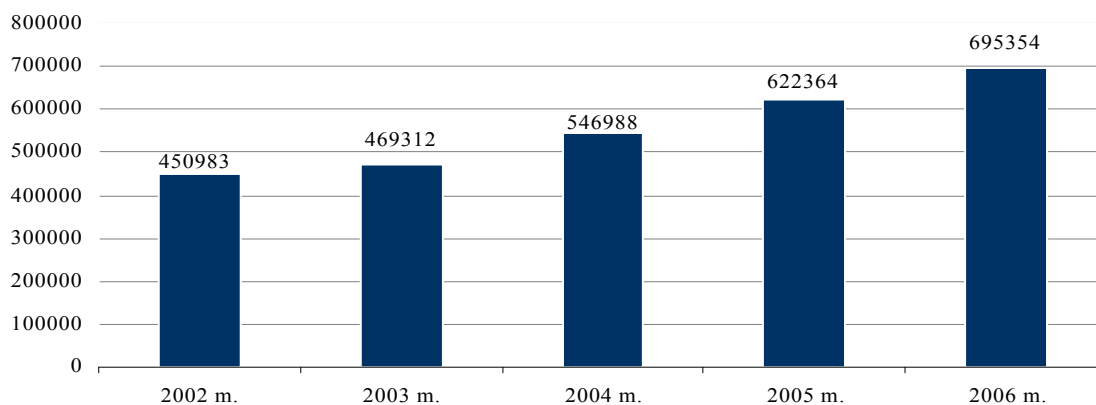
VG TU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas

VPU – Vilniaus pedagoginis universitetas

VU – Vilniaus universitetas

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 3 priedas

Valstybės biudžeto asignavimai (visoms programoms), skirti AM 2002–2006 m., tūkst.Lt

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 4 priedas

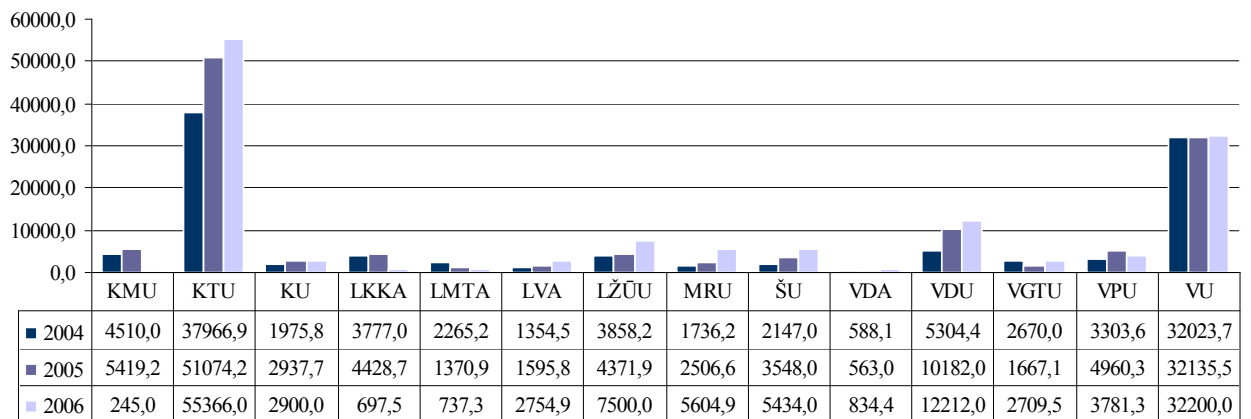
Lėšos, tenkančios 1 studentui 2002–2006 m.

	2002	2003	2004	2005	2006
Valstybės biudžeto asignavimai (visoms programoms), skirti aukštajam mokslui 2002–2006 m., tūkst. Lt	450983	469312	546988	622364	695354
Bendras studentų skaičius universitetuose, tūkst.	116,2	126,1	133,8	132,6	128,3
1 studentui tenkančios lėšos tūkst. Lt	3,89	3,72	4,1	4,7	5,42

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 5 priedas

Universitetų 2004–2006 m. laikotarpiu gautos lėšos už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, tūkst. Lt

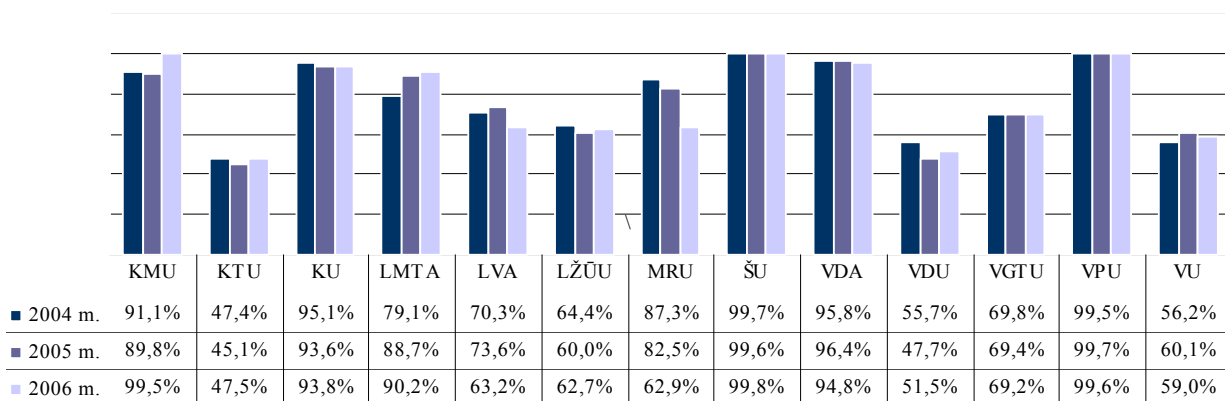
Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose organizavimas ir lėšų, skirtų studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 6 priedas

Universitetai	Lėšų, gautų už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, palyginimas su visomis universiteto lėšomis								
	2004 m.			2005 m.			2006 m.		
	Lėšos, gautos už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, tūkst. Lt	Visos universiteto pajamos	Lėšų, gautų už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, dalis nuo visų universitetų pajamų, proc.	Lėšos, gautos už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, tūkst. Lt	Visos universiteto pajamos	Lėšų, gautų už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, dalis nuo visų universitetų pajamų, proc.	Lėšos, gautos už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, tūkst. Lt	Visos universiteto pajamos	Lėšų, gautų už mokslinius tiriamuosius darbus ir kitas paslaugas, dalis nuo visų universitetų pajamų, proc.
KTU	37966,9	153408,34	25	51074,2	171246,64	30	55366,0	170083	33
VU	32023,7	139520,7	23	32135,5	149962,5	21	32200,0	165794	19
VDU	5304,4	39698	13	10182,0	49350,1	21	12212,0	49143,7	25
LŽŪU	3858,2	36259,8	11	4371,9	41226,9	11	7500,0	46900	16
VPU	3303,6	46122,2	7	4960,3	52931,7	9	3781,3	45868,3	8
ŠU	2147,0	39367,3	5	3548,0	45283	8	5434,0	48865,4	11
KMU	4510,0	49152,5	9	5419,2	56047,6	10	245,0	52362	0,5
MRU	1736,2	43142,6	4	2506,6	51179	5	5604,9	56389	10
LKKA	3777,0	15288,4	25	4428,7	17000,9	26	697,5	14400	5
KU	1975,8	40331,3	5	2937,7	45683,2	6	2900,0	46894,6	6
VGTU	2670,0	74705,4	4	1667,1	83119,3	2	2709,5	93064,4	3
LVA	1354,5	13961,1	10	1595,8	15506,6	10	2754,9	17894,4	15
LMTA	2265,2	16885,1	13	1370,9	16599,7	8	737,3	18906,2	4
VDA	588,1	14078,7	4	563,0	15752	4	834,4	16163,4	5

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
7 priedas

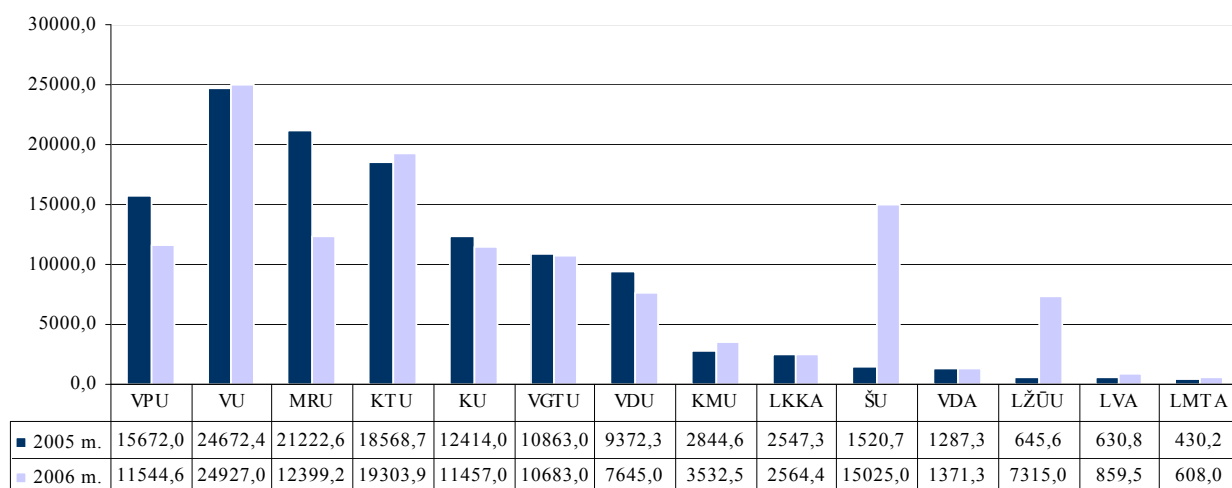
Lėšų, gautų iš valstybės biudžeto, palyginimas su visomis universiteto lėšomis, 2004–2006 m., proc.

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
8 priedas

Universitetų pajamos, gautos už studijų įmokas 2005–2006 m., tūkst.Lt

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos

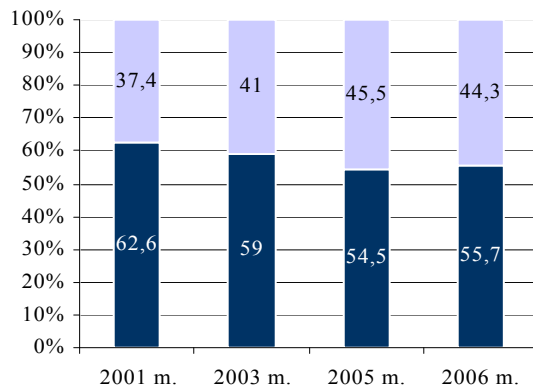
„Studijų universitetuose organizavimas ir lėšų, skirtų studijoms ir mokslui bei investicijoms, panaudojimas“

9 priedas

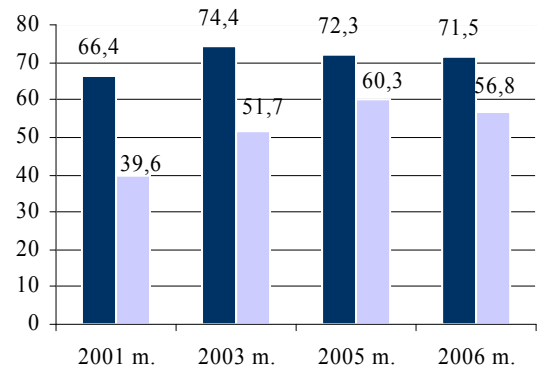
universitetai	2005 m.			2006 m.		
	Pajamos, gautos už studijų įmokas, tūkst. Lt	Visos universiteto pajamos	Pajamų, gautų už studijų įmokas, dalis nuo visų universiteto pajamų, proc.	Pajamos, gautos už studijų įmokas, tūkst. Lt	Visos universiteto pajamos	Pajamų, gautų už studijų įmokas, dalis nuo visų universiteto pajamų, proc.
KTU	18568,7	171246,6	10,8	19303,9	170083,0	11,3
VU	24672,4	149962,5	16,5	24927	165794,0	15,0
VDU	9372,3	49350,1	19,0	7645	49143,7	15,6
LŽŪU	645,6	41226,9	1,6	7315	46900,0	15,6
VPU	15672	52931,7	29,6	11544,6	45868,3	25,2
ŠU	1520,7	45283,0	3,4	15025	48865,4	30,7
KMU	2844,6	56047,6	5,1	3532,5	52362,0	6,7
MRU	21222,6	51179,0	41,5	12399,2	56389,0	22,0
LKKA	2547,3	17000,9	15,0	2564,4	14400,0	17,8
KU	12414	45683,2	27,2	11457	46894,6	24,4
VG TU	10863	83119,3	13,1	10683	93064,4	11,5
LVA	630,8	15506,6	4,1	859,5	17894,4	4,8
LMTA	430,2	16599,7	2,6	608	18906,2	3,2
VDA	1287,3	15752,0	8,2	1371,3	16163,4	8,5

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 10, 11 priedai

10 priedas. Visiškai ar iš dalies valstybės finansuojamų ir sutinkančių mokėti visą studijų kainą studentų dalis 2001–2006 m., proc.

11 priedas. Visiškai ar iš dalies valstybės finansuojamų ir sutinkančių mokėti visą studijų kainą studentų skaičius 2001–2006 m., tūkst.

- visiškai ar iš dalies valstybės finansuojami studentai
- sutinkantys mokėti visą studijų kainą studentai

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 12 priedas

Lėšų poreikis studijoms pagal Metodiką, skirtos lėšos studijoms ir universitetų faktiškai panaudotos išlaidos studijoms 2005-2006 m., tūkst. Lt

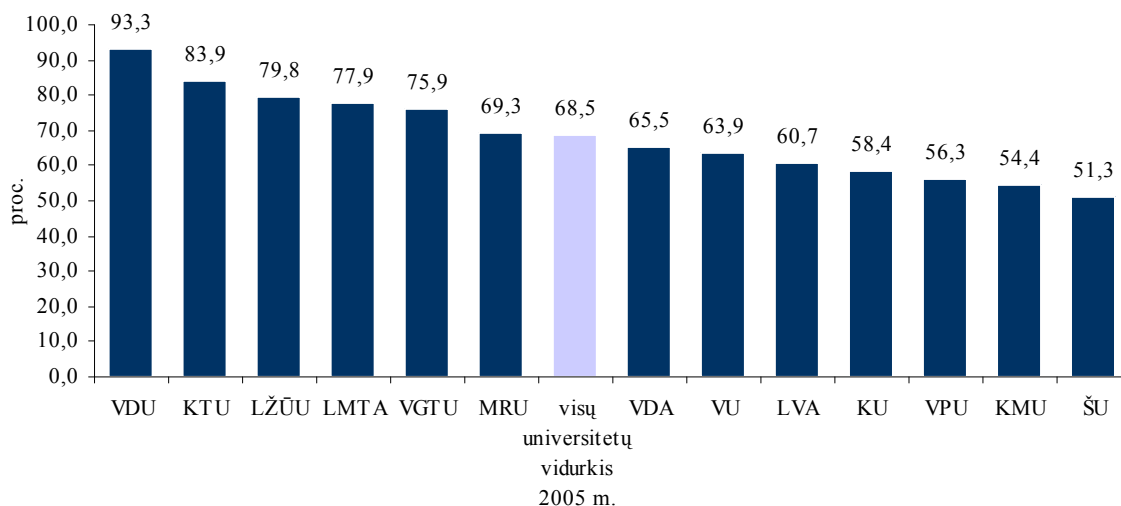
Universitetai	Studijų lėšų poreikis pagal Metodiką		Studijų lėšų paskirstymas universitetams		Lėšos, skirtos studijoms (pagal universitetų pateiktus duomenis)		Skirtumas tarp faktiškai panaudotų ir studijoms skirtų lėšų		Skirtumas tarp apskaičiuoto poreikio pagal Metodiką ir universitetų faktiškai panaudotų lėšų	
	2005 m.	2006 m.	2005 m.	2006 m.	2005 m.	2006 m.	2005 m.	2006 m.	2005 m.	2006 m.
KMU	30342,1	31399,1	13918,2	13263,6	23049,3	21434,4	9131,1	8170,8	7292,8	9964,7
KTU	68656,1	71999,4	33815,4	33471,4	41881,0	41307,0	8065,6	7835,6	26775,1	30692,4
KU	21868,4	21150,1	11032,3	10398,9	20984,2	21010,0	9951,9	10611,1	884,2	140,1
LKKA*	6637,1	6903,2	3626,4	3641,2						
LMTA	12744,7	14209,6	5838	5953,4	7145,9	7753,0	1307,9	1799,6	5598,8	6456,6
MRU	14083,1	13184,1	7508,2	6926,4	23111,0	19216,0	15602,8	12289,6	-9027,9	-6031,9
LVA	8616,5	9468,6	4137,1	4229,9	5295,3	5058,2	1158,2	828,3	3321,2	4410,4
LŽŪU	19226,3	20421,6	9751,8	9754,1	9226,7	10500,0	-525,1	745,9	9999,6	9921,6
ŠU	20901,3	22420,2	11145,1	11520,9	24505,2	25731,0	13360,1	14210,1	-3603,9	-3310,8
VDA	11749,2	13340,3	5670,7	5954,4	6908,9	6877,6	1238,2	923,2	4840,3	6462,7
VG TU	53815,7	59278,7	27020,9	27961,1	24787,1	26862,3	-2233,8	-1098,8	29028,6	32416,4
VPU	22450,2	20860,0	12041,5	11147,5	21419,8	20891,3	9378,3	9743,8	1030,4	-31,3
VU	69836,8	75836,6	35523,1	36403,7	54829,3	57570,7	19306,2	21167	15007,5	18265,9
VDU	17814,2	18797,6	9445,1	9558,1	8439,9	9394,1	-1005,2	-164	9374,3	9403,5
Iš viso	378742,2	399269,2	190473,8	190184,6	271583,6	273605,6	81109,8	83421,0	107158,1	125663,6

* LKKA nurodė, kad atskirai neapskaito studijų proceso palaikymui ir plėtrai panaudotų lėšų

Šaltinis – ŠMM, universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 13 priedas

Vidutinės faktinės išlaidos (lyginant su visomis studijų išlaidomis) darbo užmokesčiui ir socialiniam draudimui 2004–2006 m., proc.

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 14 priedas

Užsienio šalių universitetų reitingavimo sistemos

Jungtinės Karalystės universitetų reitingavimo procedūroje svarbų vaidmenį vaidina vyriausybė ir šalies universitetų įkurta kokybės vertinimo agentūra. Reitingavimo rezultatai tiesiogiai naudojami skirstant mokslo ir studijų finansavimą aukštosios mokykloms. „The Research Assessment Exercises“ (RAE) yra JK vyriausybės sistema, skirta įvertinti šalies universitetų sukurtą mokslinės veiklos produkciją.

Reitingavimo sistema „U. S. News“ neskirsto institucijų į grupes, bet jas išdėsto pagal griežtą hierarchinę seką – nuo viršutinės, aukščiausios, iki apatinės žemiausios pozicijos.

Svarbiausi šios reitingavimo sistemos rodikliai: ekspertų apklausos įvertinimas, dalinis nubyrejimas, studentų atranka, akademinio personalo išteklių, finansiniai išteklių ir kt.

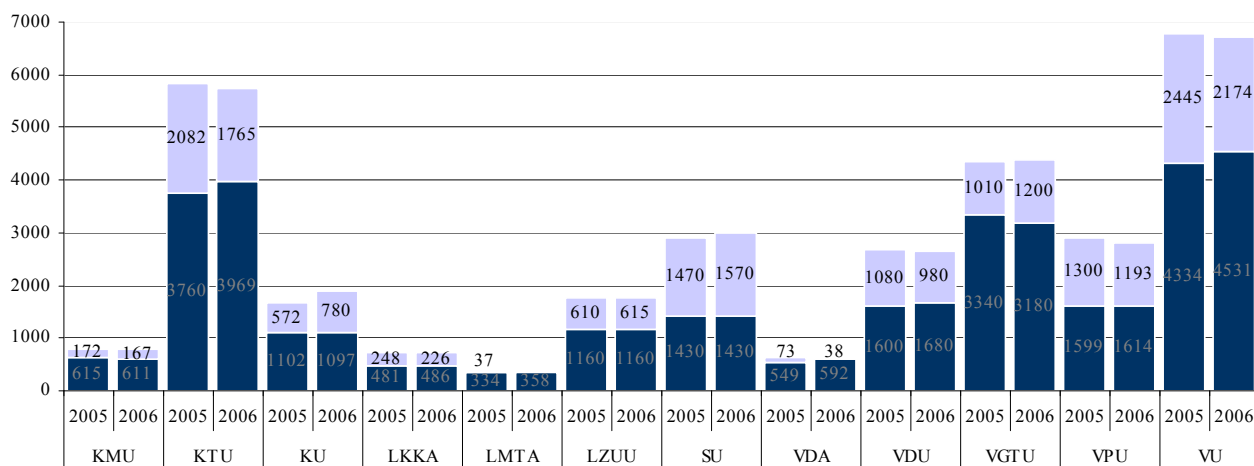
„Guardian“ laikraščio reitingavimo sistema publikuojanti universitetų reitingų sąrašą pagal jų pedagoginės veiklos rezultatus, remiasi QAA ekspertų atlikto atskirų universitetų dėstytojų kokybės vertinimo rezultatais, Aukštojo mokslo statistikos agentūros (*Higher Education Statistics Agency, (HESA)*) ir aukštojo mokslo finansavimo fondų skelbiamais duomenimis.

Vertinant pedagoginės veiklos kokybę bet kurioje studijų kryptyje naudojami šie rodikliai: dėstytojų kokybės įvertinimas, priėmimo rezultatai, išlaidos, tenkančios vienam studentui, studentų ir dėstytojų santykis, absolventų įsidarbinimas ir kt.

Šaltinis – KTU pranešimas „Universitetų pajėgumai vykdyti magistrantūros studijas. II dalis. Universitetų vertinimas, akreditavimas ir reitingavimas“, 2006 m.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 15 priedas

Planuojami priimti visiškai ar iš dalies valstybės finansuojami ir sutinkantys mokėti visą studijų kainą studentai 2005-2006 m.

■ visiškai ar iš dalies valstybės finansuojami studentai
 ■ sutinkantys mokėti visą studijų kainą studentai

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 16 priedas

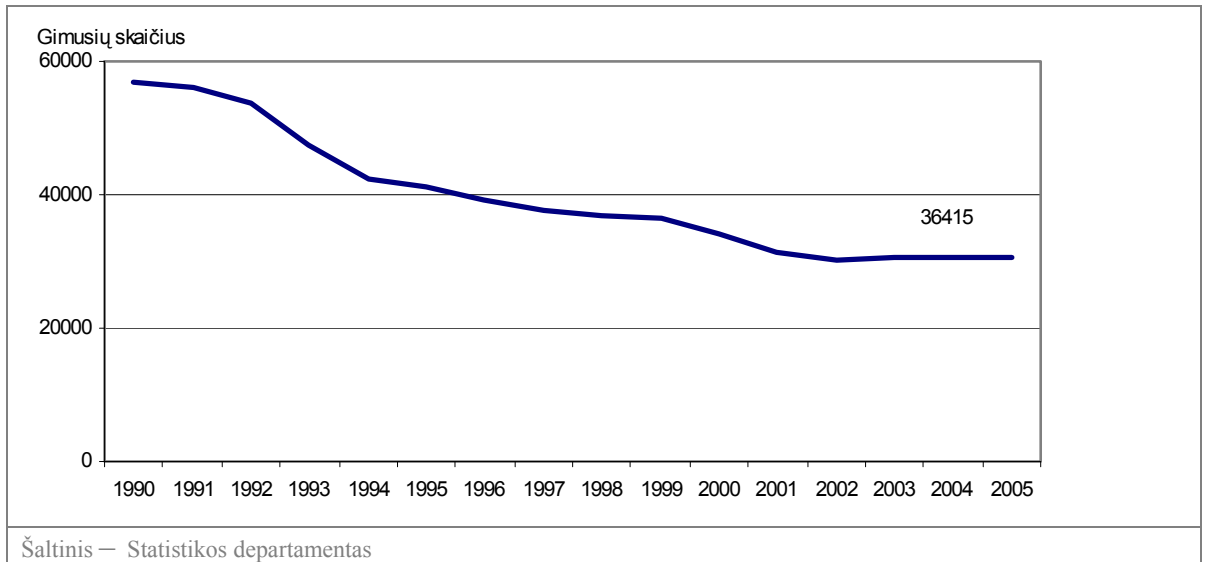
Neįsidarbinusių studentų dalis nuo visų aukštąjį mokslą baigusių studentų skaičiaus pagal specialybę 2005-2006 m.

Specialybė	Neįsidarbinusių studentų dalis nuo visų aukštąjį mokslą baigusių studentų skaičiaus (%)		Daugiausiai švietimo posričio specialistų rengiantis universitetas	Daugiausiai bedarbių turinti savivaldybė ir bedarbių skaičius (2007 01 01 būklei)	
	2005 m.	2007 01 01 būklei			
Mokytojų, atsakingų už bazinį išsilavinimą, rengimas	6,5	5,4	ŠU	Šiaulių m.	12
Tekstilė, apranga, avalynė, oda	3,0	2,9	KTU	Kauno m.	9
Augalininkystė ir gyvulininkystė	2,0	1,8	LVA	Kauno m.	13
Bendrųjų dalykų mokytojų rengimas	1,8	1,6	VPU	Vilniaus m.	61
Pedagogika	1,6	1,4	ŠU	Vilniaus m.	16
Gimtoji kalba	1,5	1,2	VU	Vilniaus m.	8
Mechanika ir metalo darbai	1,4	1,8	LŽŪU	Kauno m.	10
Valdymas ir administravimas	1,2	1,5	VU	Vilniaus m.	90
Profesijos dalykų mokytojų rengimas	1,1	1,0	VPU	Vilniaus m.	40

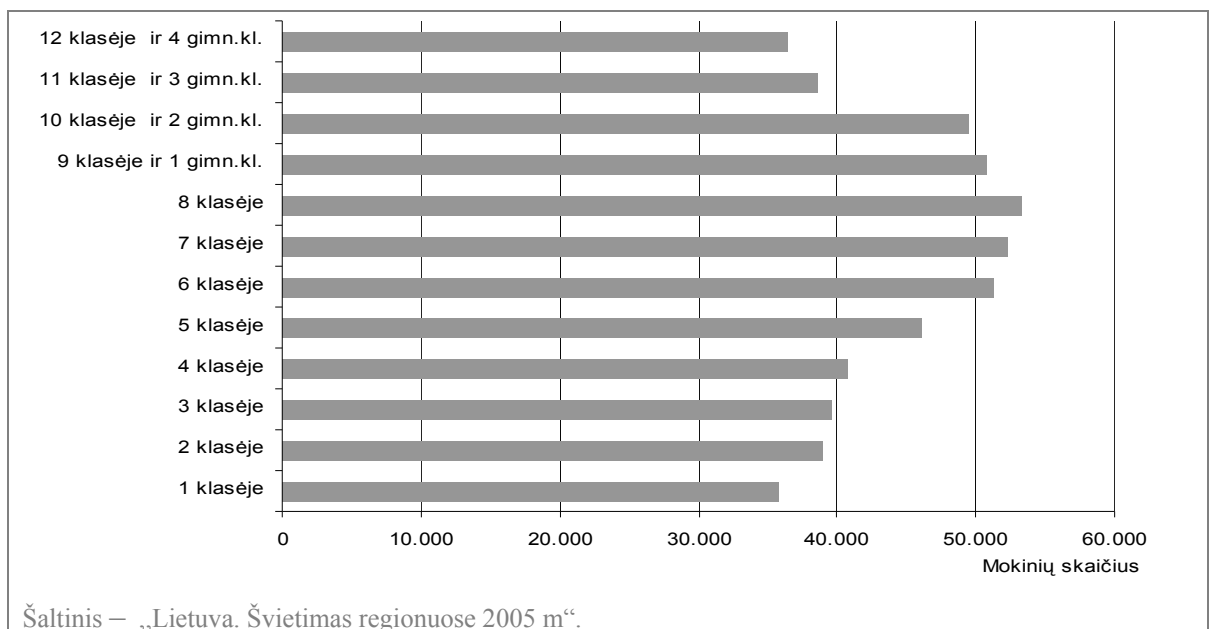
Šaltinis – AIKOS (2007-01-16)

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 17 priedas

Gimstamumo dinamika Lietuvoje

Mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose 2004–2005 m.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 18 priedas

Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų nuomonė apie šalies aukštojo mokslo kokybę:

Per ilgą studijų programą, auditorijų trūkumas dėl padidėjusio studentų kiekio; nelanksti paskolų sistema; per mažas studentų atstovavimas Senate.

Blogas studijų organizavimas, per didelis priimamų studentų skaičius, neatitinkantis finansavimo, kai kurių dėstytojų nepakankama kompetencija, studijų programų turinys neatitinka šiandieninės darbo rinkos poreikių.

Bendrabučiuose nėra interneto, bibliotekose nėra reikiamos literatūros arba ji pasenusi, o esama literatūra reikia dalytis keliems tūkstančiams studentų; atsainiai kuruojamos studentų mainų programos; studijų programos (dalykai) keičiamos ar kuriamos naujos studijų metu, atsižvelgiant į esamus dėstytojus; dėstytojų vertinimas yra subjektyvus, ypač dėl universitete taikomos praktikos – dėstytojas, parašęs grupei per daug gerų pažymių ir viršijęs limitą, turi atsiskaityti studijų prorektoriumi. Visa tai gali būti sietina su papildomu įmokų mokėjimu.

Dažnai nevykdomas Vyriausybės nutarimas dėl studentų skaičiaus, per 7 metus jis išaugo 3 kartus, tačiau aplinka (patalpų skaičius) beveik nekito; universitetų aplinka labai mažai pritaikyta neigaliesiems.

Studentai nėra patenkinti garbingo amžiaus dėstytojų pedagoginio darbo kokybe. Būtų gerai, kad prieš pratęsiant su jais darbo sutartis, būtų atsižvelgiama į studentų atstovybės nuomonę; Sudarant kiekvieną studijų programą turi ir gali pasakyti savo nuomonę ir studentai. Netenkina teorinės medžiagos pristatymo forma, dėstymo metodikos spragos – trūksta metodinių leidinių el. forma.

Daug teorijos ir mažai praktikos. Kiekvienas studentas, pasirinkdamas specialybę, nori į ją kuo daugiau įsigilinti ir studijuoti tuos dalykus (studijų programas), kurios yra daugiau ar mažiau su ja susijusios. Tačiau, pavyzdžiui, matematikas, elektrikas, fizikas, pedagogas ar kitą specialybę studijuojantis studentas turi gilintis ne tik į specialybę, bet ir į visai su ja nesusijusius dalykus (studijų programas): filosofiją, logiką (galbūt ji reikalinga, bet tik ne tokia, kokia yra dėstoma) ir pan.

Studentai kiekvieno dėstomo dalyko kurso pabaigoje turėtų pildyti anketą apie pedagoginę dėstytojo kompetenciją, kurso turinį ir pateikti pasiūlymus, pastabas. Ši anketa būtų svarbi dėstytojui keliant kvalifikaciją.

Kuriant studijų programas komisijoje turėtų būti ir studentų, ypač svarbios paskutiniųjų kursų studentų ir absolventų pastabos.

Suteikti liberaleresnes sąlygas studentams pereiti iš programos į programą.

Turėtų būti universitetiniai karjeros planavimo centrai, kurie padėtų tiek būsimiems studentams, tiek absolventams planuoti savo karjerą, atsižvelgiant į šalies potencialių darbo vietų tendencijas.

Netinkamas studijų organizavimas; vyksta ne visos paskaitos, numatytos studijų programose; kai kurie dalykai nurodomi studijų programose tik tam, kad pritraukti studentus (vadybos studijos ir kt.), o išties net nėra tų dalykų dėstytojų; dalykas, kur numatomas kaupiamasis balas, vis tiek yra vertinamas tik egzaminu; kai kurie dėstytojai dėsto po kelis dalykus, todėl nė vieno tinkamai neišdėsto; dėstoma nesistengiant sudominti auditorijos, atsainiai, susidaro išpūdis, kad dėstoma sau, o ne studentams; yra tokių dalykų, kuriuos dėsto nekompetentingi dėstytojai, nes universitetas negali pasisamdyti kompetentingų, dėl to nukenčia studijų kokybė; universitetų finansavimas yra labai mažas, todėl visas dėmesys skiriamas mokantiems už studijas studentams; nėra tinkamų auditorijų ir laboratorijų darbui ir mokymuisi; nesudaromos sąlygos praktikai.

Vienas iš pagrindinių pastebėjimų, ką būtų galima keisti, norint pagerinti studijų kokybę, – kviesti jaunesnių, naujų dėstytojų ir keisti vadovybės požiūrį į studijas, nes susidaro toks išpūdis, kad universitetas skirtas ne studentams, o dėstytojams; į studijų programas priimami studentai, net nelaike dalyko valstybinio

egzamino, o po metų jie braukiami iš sąrašų.

Labai nedaug dėstytojų dirba „iš pašaukimo“. Daugelis dėstytojų dėl savo amžiaus nebegali siekti mokslo naujovių, o informacinių technologijų laikais nebetinka ir seni dėstytojų metodai.

Labai skiriasi atskirų fakultetų ar specialybių studijų kokybė - tai vėlgi priklauso nuo dėstytojų noro ir pasiaukojimo dirbti, nes yra fakultetų, kuriuose dėstoma iš 2006 m. knygų ir vadovėlių, o kituose vadovėlių iš viso nėra arba jie pasenę. Neugdoma bendrųjų gebėjimų, skatinamas siauras požiūris į dėstomą dalyką, vis dar pasitaiko, kad dėstomą dalyką reikia išmokyti mintinai, o ne jį suprasti.

Doktorantai verčiami dėstyti, taip pažeidžiant ne tik studijas universitete reglamentuojančius dokumentus, bet ir Lietuvos Respublikos teisės aktus. Visi doktorantai privalo dėstyti 3 metus (doktorantūros studijos trunka 4 metus).

Be to, doktorantai už dėstymą negauna jokio atlygio.

Dėl doktorantui tenkančio milžiniško krūvio neigiamai veikiama ne tik doktorantūros, bet ir studijų programų, kurias dėsto trečiosios studijų pakopos studentai, studijų kokybė. Yra atvejų, kai doktorantai dėl papildomo darbo yra nespėję parengti disertacijų.

Nėra vidinės studijų kokybės užtikrinimo sistemos, visais būdais vengiama viešumo. Tai lemia, kad studentų įvardijamos problemos (pavyzdžiui, paskaitų neskaitantys ar nekompetentingi dėstytojai) fakultetų administracijos dažnai yra toleruojamos.

Studentų atstovas dalyvauja atestacinių komisijų veikloje, tačiau didelis dėstytojų atestacijos trūkumas tas, kad pagal šiuo metu esančią tvarką įmanoma patikrinti tik dėstytojo kompetenciją mokslinėje srityje, tačiau ne jo pedagoginius sugebėjimus.

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
19 priedas

Universitetų išoriniam vertinimui pateiktos programos pagal įvertintų programų skaičių ir akreditavimo būvį 1999–2006 m.

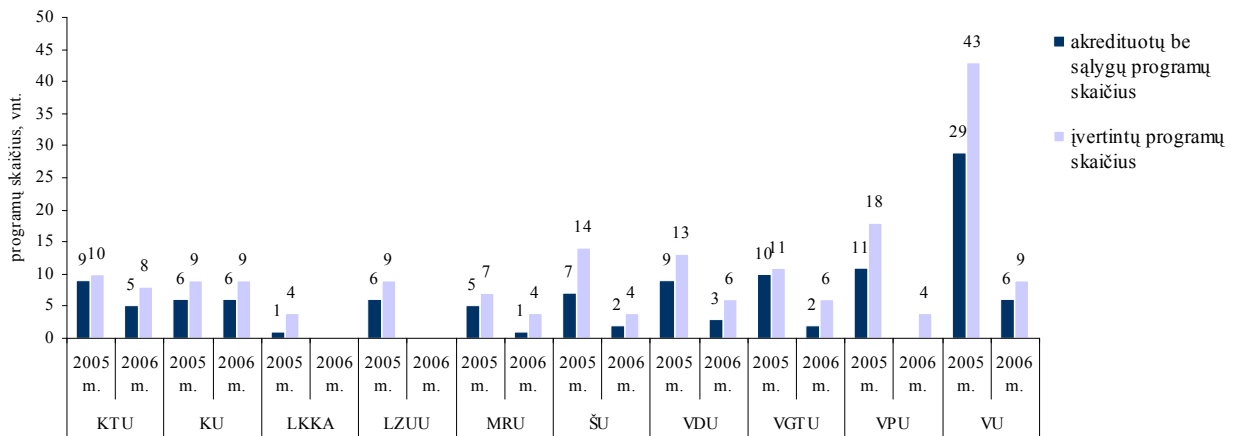
Universiteto pavadinimas	Akredituotų be sąlygų programų skaičius, vnt.	Akredituotų lygtinai programų skaičius, vnt.	Akredituotų ribojamai programų skaičius, vnt.	Neakredituotų programų skaičius, vnt.	Įvertintų programų skaičius, vnt.
VU	84	22	1		107
KTU	69	7	3		79
VGTU	51	12	2	3	68
KU	49	10	7	1	67
ŠU	25	4	12	2	43
VPU	30	6	5		41
VDU	32	7			39
MRU	18	3	2		23
LMTA	22				22
LZUU	14	2	1	2	19
KMU	2	3	1		6
LKKA	2	2	1		5
VDA	4				4
LVA	1	1			2
Iš viso	403	79	35	8	525*

Šaltinis – SKVC (2007-03-15)

*į skaičių neįtraukta: 3 išbrauktos programos; 46 išregistruotos programos, 8 programoms sprendimas nepriimtas.

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 20 priedas

Įvertintų ir akredituotų be sąlygų programų skaičiaus palyginimas pagal universitetus
 2005–2006 m., vnt.

Šaltinis – SKVC (2007-03-15)

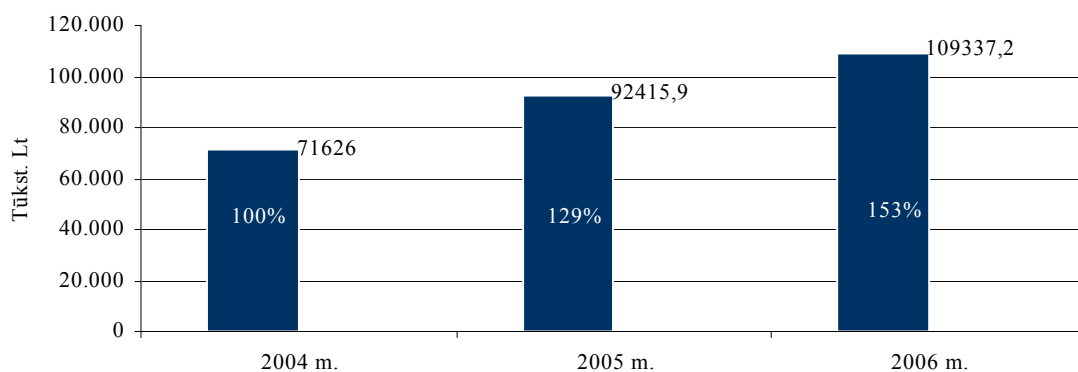
Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 21 priedas

Universitetų ir studentų atstovybių nuomonė apie problemas, susijusias su materialine baze.

Universitetų (vadovybės) nuomonė	Studentų atstovybių nuomonė
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nepakankama šiuolaikinių mokslinių tyrimų bazė (ypač fundamentinių tyrimų laboratorijų). ▪ Telekomunikacijų ir IT infrastruktūra apima ne visas studentų, personalo, apskaitos, ūkio duomenų bazes. ▪ Lėtas universiteto studijų bazės atnaujinimas ir plėtra, neatitinkanti didėjančių reikalavimų. ▪ Trūksta mokslinės literatūros, ypač periodinių mokslo žurnalų. Tik maža dalis studijų programų yra gerai aprūpintos modernia ir lengvai studentams prieinama literatūra. ▪ Trūksta patalpų auditorijoms, laboratorijoms, Prasta studentų bendrabučių techninė ir materialinė būklė. ▪ Reikia kardinaliai pertvarkyti pasenusį, neekonomišką ir nuostolingą šilumos ūkį. ▪ Nepakankama mokslinė-techninė ir informacinė bazė riboja naujausių mokslo tendencijų / naujovių perteikimą studijų procese; ne visos pagrindinės veiklos sričių funkcijos yra kompiuterizuotos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nėra tinkamų auditorijų ir laboratorijų darbui ir mokymuisi. ▪ Bibliotekose trūksta knygų, kitos literatūros arba ji pasenusi, o esamą reikia dalytis keliems tūkstančiams studentų. ▪ Prastas bendrabučių stovis, juose nekokybiški baldai. ▪ Universitetų pastatai dažnai visiškai nepritaikyti neįgaliesiems. ▪ Ne visuose bendrabučiuose yra internetas, bibliotekose nėra reikiamos literatūros .

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 22 priedas

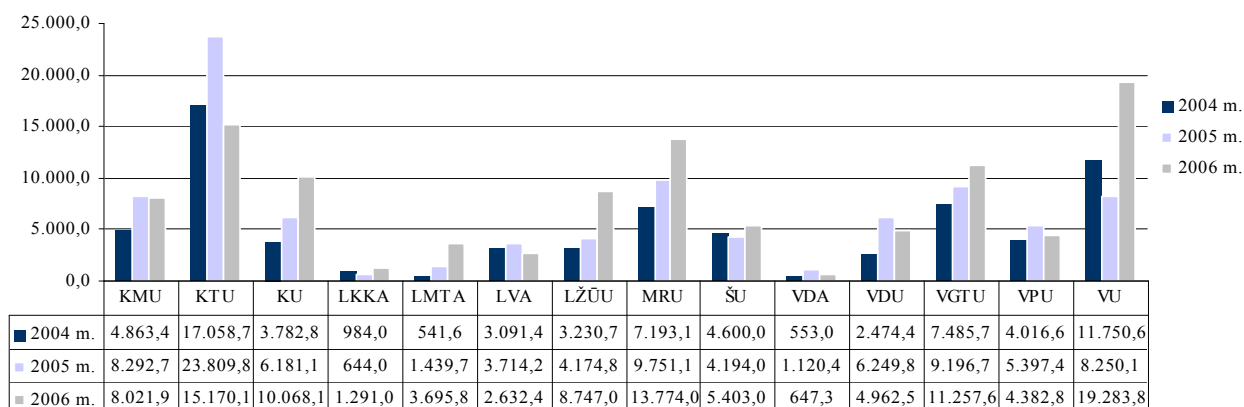
Aukštosioms mokykloms 2004–2006 m. investicijoms skirtos lėšos ir jų kitimo dinamika.

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 23 priedas

Aukštosiose mokyklose investicijoms skirtos lėšos 2004-2006 m. (tūkst. Lt)

Šaltinis - universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
24 priedas

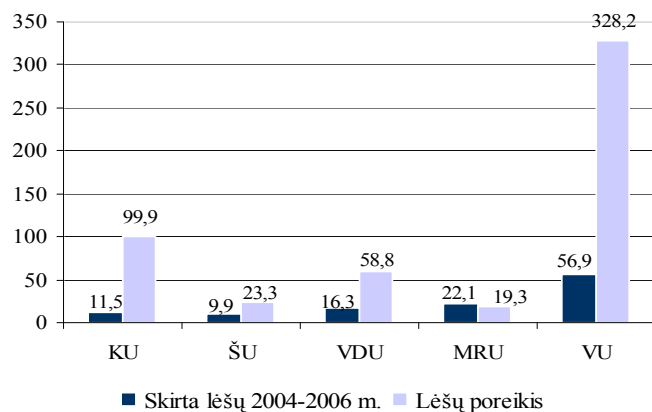
Duomenys apie universitetams priklausančių pastatų būklę

Pastatų būklė	VDU		KU		VU		ŠU		MRU	
	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.	Vnt.	Proc.
I grupė – priskiriami pastatai, kuriems nereikia jokio remonto	3	11.1	5	11.8	3	2.9	2	2.5	3	6.1
II grupė – jei nors vienai pastato daliai reikia einamojo remonto	3	11.1	7	16.7	102	97.1	44	54.3	46	93.9
III grupė – jei nors vienai pastato daliai reikia kapitalinio remonto	21	77.8	23	54.8	-	-	35	43.2	-	-
IV grupė – pastatas avarinės būklės	-	-	7	16.7	-	-	-	-	-	-
Iš viso pastatų:	27	100	42	100	105	100	81	100	49	100

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
25 priedas

Universitetų renovacijai ir statybos bei remonto darbams skirtos lėšos ir jų poreikis 2004–2006 m. (mln. Lt)

Šaltinis - universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 26 priedas

KU Pedagogikos fakultetas, S. Neries g. 5

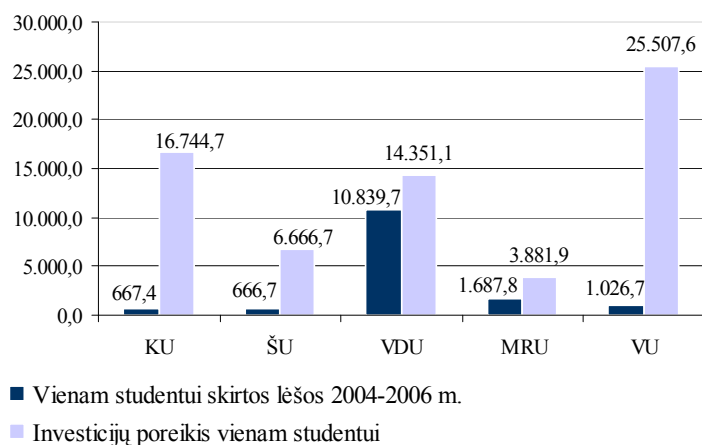

KU pastatas (Menų fakulteto pastato dalis), K.
 Donelaičio a. 4

Valstybinio audito ataskaitos
 „Studijų universitetuose
 organizavimas ir lėšų, skirtų
 studijoms ir mokslui bei
 investicijoms, panaudojimas“
 27 priedas

Investicijos studentų bendrabučiams atnaujinti 2004–2006 m. (tūkst. Lt)

Šaltinis – universitetai

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
28 priedas

MRU bendrabutis, Kaunas, K.
Donelaičio g. 68/Maironio g. 27

ŠU bendrabutis Nr. I, Šiauliai,
Višinskio g. 15

KU bendrabutis, Klaipėda, Taikos g. 30

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
29 priedas

ŠIAULIŲ UNIVERSITETO SUTARČIŲ VERTINIMAS

Audito metu atrankos būdu (įvertinę galimas rizikas – sutarčių galiojimo laiką ir nuomojamo turto vertę) vertinome Šiaulių universiteto sudarytas sutartis.

Universitetas 1994-10-13 sudarė žemės subnuomos sutartį sutartį Nr. 32/94-0005 su Akmenės r. savivaldybės Žemėtvarkos tarnyba dėl 7 ha ir 20 arų žemės sklypo, esančio Balsių km., Akmenės r., nuomos iki 2093-10-13. Minėtame žemės sklype Šiaulių universitetas patikėjimo teise naudojami poilsio base.

Universiteto rektorius V. Laurutis 2000-07-20 raštu kreipėsi į Šiaulių apskrities viršininko administraciją dėl žemės nuomos sutarties Nr. 32/94-0005 8 p. (sklypą naudoti studentų mokymui – praktikai) papildymo, leidžiant statyti ant Virvytės upės hidroelektrinę, kuri būtų naudojama praktikos darbams, ruošiant elektros inžinierius.

Šiaulių apskrities viršininkas 2000-08-01 įsakymu Nr. 1466 „Dėl valstybinės žemės nuomos ne žemės ūkio veiklai sutarties Nr. 32/94- 0005“ patikslino sutarties 3 p.: „statyti statinius ir inžinerinius įrenginius studentų praktiniam mokymui nustatyta tvarka gavus leidimą“.

Audito metu universitetas informacijos, kad 2000 m. jis kreipėsi į Šiaulių apskrities viršininko administraciją dėl žemės subnuomos, nepateikė.

Universitetas, atstovaujamas rektoriaus V. Lauručio, 2000-11-13 pasirašė sutartį su V. Radvilo IĮ dėl 0,7999 ha žemės, esančios Balsių km., Akmenės r., subnuomos V. Radvilo IĮ 92 metams, t. y. nuo 2000-11-13 iki 2092-11-13. Nuomininkas pagal nustatyta tvarka parengtą ir suderintą projektą atstatys (buvusioje Balsių malūno vietoje) Virvytės upės užtvanką, vandens tvenkinį ir įrengs iki 150 kW galingumo hidroelektrinę.

Universitetas, sudarydamas valstybinės žemės subnuomos sutartį, nesivadovavo tuo metu galiojančiais teisės aktais. Pagal tuo metu galiojusio žemės nuomos įstatymo (1993-12-23 Nr. I-354, su vėlesniais pakeitimais) 9 str. 2 d. žemės nuomininkas gali subnuomoti žemę, gavęs nuomotojo sutikimą, ir pagal tuo metu galiojusio Civilinio kodekso 310 str. nuomininkas turi teisę išnuomoti turtą gavęs nuomotojo sutikimą.

Šiaulių apskrities viršininko administracija 2001-08-02 raštu Nr. 01-16-2-1010 informavo Šiaulių universitetą, kad neprieštarauja dėl 7,2 ha kitos pagrindinės tikslinės žemės nuomos

naudojimo paskirties žemės sklypo, esančio Balsių km., Papilės seniūnijoje, Akmenės r., dalies – 0,7999 ha subnuomos V. Radvilo IĮ.

Radvilo IĮ įsipareigojo sumokėti 20 000 Lt vienkartinį mokestį už žemės subnuomą (20 000 Lt sumokėta 2001-11-15). Nuomininkas, pradėjęs eksploatuoti hidroelektrinę, už nuomą įsipareigojo mokėti kas ketvirtį 10 % nuo grynujų pajamų ir pateikti užmokesčio už nuomą apskaičiavimą.

Universitetas, sutartyje nustatydamas tokį žemės nuomos mokestį, nesivadovavo tuo metu galiojusio Vyriausybės 1993-08-03 nutarimo³¹ 1.1.6. p. nuostatomis, dėl to žemės nuomos mokestis buvo nustatytas neteisingai.

Universitetas, atstovaujamas rektoriaus V. Lauručio, 2001-08-13 pasirašė sutartį Nr. 31 su V. Radvilo IĮ dėl 0,7999 ha žemės, esančios Balsių km., Akmenės r., subnuomos 92 metams ir 4 mėn., t. y. nuo 2001-06-13 iki 2093-10-13.

V. Radvilo įmonė 2002-07-09 gavo Ūkio ministerijos leidimą gaminti elektros energiją.

Universitetas 2007-02-21 pateikė pažymą, kad už žemės sklypą, išnuomotą V. Radvilo įmonei, žemės nuomos mokesčio į biudžetą nemokėjo.

Universitetas ir individuali V. Radvilo įmonė 2007-03-01 pasirašė susitarimą Nr. 106-253, kuriuo nutraukė 2000-11-13 sutartį dėl žemės subnuomos.

Audito metu ŠU bei V. Radvilo IĮ nepateikė faktų (studentų skaičiaus, planų, ataskaitų ir kt.), įrodančių apie vykdomą hidroelektrinėje studentų mokymą ir praktiką, kaip buvo numatyta žemės subnuomos sutartyje. ŠU studentų reikalų tarnyba pateikė informaciją, kad nuo 2002 m. Balsių poilsio bazėje per metus 3 dienas vyksta sporto, komandinio darbo mokymo ir kt. stovykla, kurioje dalyvauja apie 170 studentų.

Universitetas naudojimosi bazėmis tvarkos nėra patvirtinęs.

Auditorių nuomone, abi suinteresuotos šalys turėjo papildyti pirmąją nuomos sutartį 1.3 p. arba pirmąją pripažinti negaliojančia, nes dabar viena sutartis nenaikina kitos sutarties nuostatų ir, pvz., neaišku, dėl 2.1.1. p. vykdymo ir kt.

Audito metu universitetas pateikė V. Radvilo įmonės pateiktas 2002 ir 2004 m. metines pelno deklaracijas. V. Radvilo įmonė universitetui pervedė už šiuos metus atitinkamai 1 562,00 Lt ir 667,20 Lt nuomos mokesčio (10 proc. nuo grynojo pelno). V. Radvilo įmonės 2003, 2005 ir 2006 m. mokėjimo dokumentų Šiaulių universitetas nepateikė. Kad V. Radvilo įmonė vykdytų subnuomos sutarčių dalies „Apmokėjimo už nuomą tvarka“ 3.1 p., Šiaulių universitetas įrodymų nepateikė. 2002 ir 2004 m. deklaruojuojant V. Radvilo įmonės pelną nenurodyta, iš kokios veiklos jis gautas, nes universitetas nepateikė duomenų, kokia veikla įmonė, be elektros gamybos, užsiima.

³¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993-08-03 nutarimas Nr. 602 „Dėl valstybinės žemės ir valstybinio fondo vandens telkinių, išnuomotų verslinei arba mėgėjiškai žūklei, nuomos mokesčio“.

Audito metu V. Radvilas paaiškino, kad 2005 ir 2006 m. įmonė pelno negavo ir ŠU už žemės subnuomą nemokėjo.

Universitetas, atstovaujamas rektoriaus V. Lauručio, 2001-08-08 pasirašė Šiaulių universiteto turto, esančio Balsių km., Akmenės r., Pasaugos sutartį Nr. 16 su V. Radvilo IĮ, kuria neatlygintinai perdavė 2001-10-12 perdavimo aktuose Nr. 38, Nr. 39 ir Nr. 40 nurodytą turtą, kurio vertė 666 650,0 Lt (nekilnojamojo turto – 27 pastatai ir statiniai, kurio vertė 664 500,0 Lt ir kilnojamojo turto, kurio vertė 2 150,0 Lt).

Tokio turto disponavimo būdo kaip pasauga Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo³² nuostatos nenumato.

Audito metu pats universitetas pateikė 2001-08-08 pasaugos sutarties Nr. 16 vertinimą – sutartis pasirašyta, pažeidžiant galiojančius teisės aktus.

Pažeidžiant LR darbo kodekso 256 str. ir Vyriausybės nutarimu³³ patvirtintų inventORIZACIJOS taisyklių 2 p., Šiaulių universitetas su V. Radvilu (V. Radvilo IĮ savininku) sudarė visiškos materialinės atsakomybės sutartį (darbo sutartis su juo nebuvo sudaryta).

Auditorių nuomone, pasaugos davėjas nesilaiko sutarties sąlygų: universiteto poilsiavietės teritorijoje be leidimų pastatyti statiniai – pirtis ir poilsio namelis (sutarties 2.2 p. nurodo, kad saugotojas neturi teisės be universiteto leidimo naudoti saugojamą turtą ar leisti juo naudotis kitiems asmenims). Universiteto apskaitoje jų nėra, nebuvo atlikta jų inventORIZACIJA, sutartyje nenurodoma nei kokiose patalpose, nei kokį plotą gali naudoti pasaugos davėjas. Audito metu universitetas papildomų susitarimų bei leidimų naudotis konkrečiomis patalpomis nepateikė (2.3 p. nurodo, kad saugotojas turto apsaugos tikslais, universitetui priklausančiose patalpose neatlygintinai gali apgyvendinti savo įmonės darbuotojus).

Audito metu nustatyta (A. Jarošaičio paaiškinimas), kad universiteto turtu (sporto sale, poilsio nameliais, valgyklos inventoriumi ir kt.), kuris perduotas pasaugai, naudojasi tretieji asmenys - A. Jarošaičio įmonė, kuri organizuoja vaikų poilsio stovyklas.

Universitetas 2002-04-14 paskelbė atvirą negyvenamųjų patalpų, esančių Balsių km. nuomos konkursą dėl patalpos (valgyklos 772,71 kv. m. ploto.), nuomos kaina – 0,82 Lt už 1 kv.m., iš viso mėnesio nuomos kaina – 663,62 Lt (be PVM).

2002-05-24 universitetas pasirašė nuomos sutartį Nr. 162 „Dėl ilgalaikio materialiojo turto nuomos“ su A. Jarošaičio įmone „Malorija“ dėl 772,71 kv.m. ploto negyvenamųjų patalpų nuomos. Nuomos kaina - 663,62 Lt (be PVM) per mėnesį. Nuomos sutarties terminas – nuo 2002-07-01 iki 2009-07-01.

³² Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas (1998-05-12 įstatymo Nr. VIII-729 redakcija).

³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999-06-03 nutarimas Nr. 719 „Dėl inventORIZACIJOS taisyklių patvirtinimo“.

Universitetas, 2002 metais skaičiuodamas nuompinigių už valstybės ilgalaikio materialiojo turto (patalpų Balsių km., Akmenės r.) nuomą, nesivadovavo Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2002-03-01 įsakymu Nr. 87 / 59 patvirtinta Nuompinigių už valstybės ilgalaikio materialiojo turto nuomą skaičiavimo tvarka. Vadovaujantis minėta tvarka nuomojamos 772,71 kv. m. ploto patalpos 1 mėn. kaina turėjo būti 19 252,07 Lt (be PVM). Universitetas taip pat nesivadovavo aukščiau minėtos sutarties Nr. 162 dalies „Sutarties sąlygos“ 3 p. ir nuomininkui, kuris nuomoja ilgiau kaip vienerius kalendorinius metus, nuompinigių dydžio neperskaičiavo kiekvienų kalendorinių metų pradžioje.

Universitetas, pasirašęs ekonomiškai nenaudingą nuomos sutartį su A. Jarošaičio įmone „Malorija“ (nuomos mokestis nustatytas mažesnis negu numato Nuompinigių už valstybės ilgalaikio materialiojo turto nuomą skaičiavimo tvarka), 2002-07-01–2006-12-31 laikotarpiu negavo 1 005 396,30 Lt pajamų (8 priedas).

Išvados:

- 1. Šiaulių universitetas, 2000-11-13 pasirašydamas žemės subnuomos ir 2001-08-08 pasaulio sutartį Nr. 16 su individualia V. Radvilo įmone, pažeidė tuo metu galiojančius teisės aktus.**
- 2. Universitetas neteisingai nustatė žemės subnuomos mokestį ir nesumokėjo 22,2 tūkst. Lt gauto mokesčio į biudžetą.**
- 3. Universitetas neužtikrino žemės subnuomos sutartyje numatytos sąlygos – V. Radvilo IĮ hidroelektrinėje vykdyti studentų mokymą ir praktiką.**
- 4. Universitetas dvidešimt septynis pastatus ir statinius (664,5 tūkst. Lt) ir kilnojamąjį turtą (666,6 tūkst. Lt) perdavė V. Radvilo IĮ pasaulio būdu, kurio nenumato Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimu juo įstatymas.**
- 5. Šiaulių universiteto poilsio bazės teritorijoje individuali įmonė savavališkai be leidimų stato statinius, turtas (perduotas pasauliui) be universiteto raštiško sutikimo bei suderinimo naudojamas trečiųjų asmenų.**
- 6. Universitetas, nesivadovaudamas turto nuomos skaičiavimo tvarka, nustatė neteisingą nuomos mokestį ir už negyvenamųjų patalpų nuomą negavo 1 005,4 tūkst. Lt nuomos pajamų.**

Rekomendacijos:

- 1. Spręsti klausimą dėl 2001-08-08 pasaulio sutarties Nr. 16, sudarytos su V. Radvilo individualia įmone, nutraukimo.**
- 2. Teisės aktų nustatyta tvarka perskaičiuoti ilgalaikio turto nuomos ir valstybinės žemės subnuomos mokesčius, o gautas pajamas pervesti į valstybės biudžetą.**
- 3. Spręsti klausimą dėl universiteto poilsio bazės teritorijoje neturint leidimų pastatytų pastatų ir statinių teisinės priklausomybės arba dėl jų nugriovimo.**

ŠIAULIŲ UNIVERSITETO NEGAUTŲ PAJAMŲ UŽ BALSŲ MOKYMO-POILSIABAZĖS NUOMĄ PASKAIČIAVIMAS

Sutartinė nuomos kaina (be PVM)	633,62 Lt
Pagal 2002-03-01 įsakymu Nr.87/59 patvirtintą „Nuompinigių už valstybės ir savivaldybės ilgalaikio materialiojo turto nuoma skaičiavimo tvarką“ paskaičiuota nuomos kaina (be PVM)	19252,07 Lt

Skirtumas: 18618,45 Lt

2002 m.

Mėnesis	7	8	9	10	11	12	Viso:
Suma, Lt	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	111710,70 Lt

2003 m.

Mėnesis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Viso:
Suma, Lt	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	223421,40 Lt

2004 m.

Mėnesis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Viso:
Suma, Lt	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	223421,40 Lt

2005 m.

Mėnesis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Viso:
Suma, Lt	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	223421,40 Lt

2006 m.

Mėnesis	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Viso:
Suma, Lt	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	18618,45	223421,40 Lt

IŠ VISO NEGAUTA PAJAMŲ: 1005396, 30 Lt

Valstybinio audito ataskaitos
„Studijų universitetuose
organizavimas ir lėšų, skirtų
studijoms ir mokslui bei
investicijoms, panaudojimas“
30 priedas

BIUDŽETO LĖŠŲ PANAUDOJIMO TEISĖTUMO IR VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO REIKALAVIMŲ TAIKYMO, ATLIEKANT STATYBOS IR REKONSTRUKCIJOS DARBUS, VERTINIMAS VILNIAUS UNIVERSITETE

Vilniaus universitetas naudojamų pastatų ir statinių statybos ir rekonstrukcijos darbus 2004-2006 metais vykdė įgyvendindamas nustatyta tvarka patvirtintas programas:

- 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programa;
- aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių atnaujinimo programa.

Lietuvos Respublikoje programoms įgyvendinti Vyriausybė kiekvienais metais atitinkamais nutarimais paskirsto kapitalo investicijas pagal asignavimų valdytojus ir investicijų projektus. Vadovaujantis tokiais nutarimais asignavimų valdytojai, šiuo atveju Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras, savo atitinkamais įsakymais kiekvieniems metams patvirtina lėšų paskirstymą programoms įgyvendinti pagal konkrečius vykdytojus, nurodydamas, kiek ir iš kokių finansavimo šaltinių lėšų jiems skiriama ir nustato paskirtų lėšų naudojimo tvarką.

Atitinkamais švietimo ir mokslo ministro įsakymais 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programai įgyvendinti Vilniaus universitetui 2004 metais buvo skirta iš viso 2 303 tūkst. Lt, iš jų 855 tūkst. Lt valstybės vardu gaunama paskola, 911 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšos ir 537 tūkst. Lt universiteto nuosavos lėšos, 2005 metais - 2 112,14 tūkst. Lt, iš jų lėšos paskirstytos atitinkamai – 1 030,14 tūkst. Lt, 521 tūkst. Lt ir 561 tūkst. Lt ir 2006 metais – 1 993,08 tūkst. Lt, iš jų 949,72 tūkst. Lt valstybės vardu gaunama paskola, 482,36 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšos ir 561 tūkst. Lt universiteto nuosavos lėšos. Vilniaus universitetui paskirtų lėšų naudojimas buvo reglamentuojamas 2003-12-17 pasirašyta Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Švietimo ir mokslo ministerijos ir viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros trišale 2003-2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo sutartimi Nr. 554/SUT-991/089/502 bei, vykdant šią sutartį, VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau – CPVA) direktoriaus 2004-02-11 įsakymu Nr. 102 patvirtinta, suderinus su švietimo ir mokslo ministru, 2003-2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo tvarka.

Audito metu nustatyta, kad CPVA direktoriaus įsakymu patvirtintoje 2003-2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo tvarkoje neatsižvelgta į tuos atvejus, kai numatoma atlikti paprasčiausius remonto darbus, kuriuos vykdant, vadovaujantis Statybos įstatyme (8 str. 2 dalis, 23 str. 1 d. 2 punktas, 29 str. 2 d.) bei atitinkamuose normatyviniuose statybos techniniuose dokumentuose išdėstytomis nuostatomis, neturėtų būti reikalaujama rengti projektinę dokumentaciją, atlikti jos ekspertizę, gauti leidimus vykdyti statybos darbus. Todėl CPVA, vykdydama aukščiau nurodyta trišale sutartimi jai suteiktus įgaliojimus, iš visų mokslo ir studijų įstaigų reikalauja visiems per agentūrą finansuojamiems objektams pateikti techninius projektus ir atlikti jų ekspertizes nepriklausomai nuo statybos darbų rūšies. Nepristačius CPVA reikalaujamo techninio projekto su atlikta jo ekspertize, statybos darbams finansuoti teikiama dokumentacija tiesiog nepriimama.

Vilniaus universitetas, įgyvendindamas 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programą, reikalaujant CPVA, vien statinių langų, durų ir stogų dangų pakeitimo 2004-2006 metais vykdytiems paprastojo remonto darbams parengė techninių projektų ir atliko jų ekspertizes už 394 748 Lt. Šios lėšos panaudotos neefektyviai, kadangi būtinumą vykdyti statinių remontą lemia ne techniniai projektai, o statinių techninės priežiūros organizavimas. Tokia priežiūra visiems statinių naudotojams privaloma atlikti vadovaujantis Statybos įstatymo dvyliktame skirsnyje išdėstytomis nuostatomis bei Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004-06-21 įsakymu Nr. D1-347 patvirtintu statybos techniniu reglamentu STR 01.12.07:2004 „Statinių techninės priežiūros taisyklės, kvalifikaciniai reikalavimai statinių techniniams prižiūrėtojams, statinių techninės priežiūros dokumentų formos bei jų pildymo ir saugojimo tvarkos aprašas“. Šiame reglamente aptarti tiek statinių techninės priežiūros, tiek jų remonto organizavimo bei finansinio aprūpinimo klausimai. Vienas iš pagrindinių veiksnių, įrodančių būtinumą remontuoti ar atnaujinti statinį, yra energetinis - ekonominis auditas. Tokių auditų, kartu parengiant investicinius projektus, Vilniaus universitetas tiems patiems statiniams, kuriuose 2004-2006 metais buvo keičiami langai, durys ir stogų dangos, atliko už 206 484 Lt. Šių išlaidų parengiant nurodytą dokumentaciją, pridėjus universiteto specialistų surašytus defektinius aktus su nurodytais numatomų atlikti darbų kiekiais, turėjo visiškai pakakti nustatyta tvarka įteisinant nurodytų pastatų paprastuosius remontus bei jų finansavimą.

Vilniaus universiteto Statybos ir remonto direkcijos specialistai, žinodami, kad paprastiesiems remontams nereikalingi techniniai projektai, apie tai neinformavo universiteto vadovybės, Švietimo ir mokslo ministerijos, suderinusios CPVA direktoriaus 2004-02-11 įsakymu Nr. 102 patvirtintą 2003-2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo tvarką, nieko konkrečiau nenuveikė siekiant patikslinti patvirtintus reikalavimus rengiamiems finansavimo dokumentams ir užkirsti kelią nepateisinamoms išlaidoms. Pažymėtina,

kad nuosavomis lėšomis vykdomiems statinių paprastojo remonto darbams universiteto specialistai techninių projektų nerengia, o darbus organizuoja, kaip ir privalu tokiais atvejais daryti, surašydami defektinius aktus su apskaičiuotais darbų kiekiais ir remiantis jais parengę lokales sąmatas.

Išanalizavus turimus Vilniaus universitete statinių paprastiesiems remontams parengtus techninius projektus nustatyta, kad daugeliu atvejų jie nepanaudojami tiems tikslams, kurie nustatyti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004-12-30 įsakymu Nr. D1-708 patvirtintame statybos techniniame reglamente STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimas“. Tokie techniniai projektai su atitinkamomis institucijomis nederinami, neprašoma pagal juos statybos leidimų, nerengiami darbo brėžiniai, atlikus ekspertizę jie netvirtinami. Projektuotojai, rengdami techninius projektus, į bylas, matyt, norėdami pateisinti dideles projektavimo darbų kainas, įsega daugybę nereikalingų lapų. Pavyzdžiui, UAB „Statybos konsultacijų biuro“ parengto techninio projekto pastato, esančio Saulėtekio al. 2 Vilniuje, paprastajam remontui byloje įrišta nekilnojamojo turto objekto kadastrinių matavimų bylos kopija, o UAB „Statybos projektų valdymas“ techniniame projekte pastato Didlaukio g. 59 Vilniuje paprastajam remontui įsegtos techninės specifikacijos ir nevykdomiems darbams. Svarbiausia yra tai, kad visuose techniniuose projektuose nurodyti netikslūs darbų kiekiai ir vykdant darbus nurodoma juos tikslinti. Pavyzdžiui, UAB „Delfa“ parengtų techninių projektų specifikacijose ir lokalinėse sąmatose Čiurlionio g. 23, 25 ir 27 bendrabučiuose numatyta pakeisti į plastikinius 1440 kv. m. langų, o pagal rangovo UAB „Megrame“ atliktus skaičiavimus rangos sutartyje įrašyta 1253 kv. m. keičiamų langų, arba 187 kv. m., t. y. 13 proc. mažiau. Bendrabučio Didlaukio g. 59 techniniame projekte langų numatyta pakeisti 1582 kv. m., o UAB „Megrame“ skaičiavimais – 1466 kv. m., arba 116 kv. m., t. y. 7,3 proc. mažiau. Pažymėtina, kad tokių stambių objektų langų ir durų pakeitimo darbus vykdo tik patyrę rangovai, kurie patys išmatuoja langus vietoje ir parengia darbo brėžinius be jokių techninių projektų.

Vykdamas remontą paaiškėja, kad būtina atlikti daug papildomų darbų, kurių techniniame projekte neįvertino nei projektuotojai, nei projekto ekspertizę atlikę ekspertai. Keičiant langus ir duris bendrabutyje Didlaukio g. 59 tokių papildomų darbų atliktų darbų priėmimo aktuose įrašyta už 82,10 tūkst. Lt, Čiurlionio g. 23, 25 ir 27 bendrabučiuose – iš viso už 56,70 tūkst. Lt. Bendrabučio Didlaukio g. 59 remontui parengtame projekte tiek projektuotojai, tiek ekspertai (UAB „SPKT“) „nepastebėjo“ statybinių šiukšlių išvežimo, kurių užsakovas su rangovu apskaičiavo 50 tonų. Pažymėtina, kad nė vienas iš atestuotų projektų ekspertų, prisiimdami įsipareigojimus atlikti parengtų techninių projektų ekspertizes, nenurodė užsakovams, kad vadovaujantis Statybos įstatymo 29 str. 2 dalyje ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002-04-30 įsakymu Nr. 214 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 1.06.03:2002 „Statinio projekto ekspertizė ir statinio ekspertizė“ 7 punkte išdėstytomis nuostatomis, tokia ekspertizė neprivaloma.

Atkreiptinas dėmesys, kad ydinga nereikalingų techninių projektų rengimo ir jų ekspertizių atlikimo, o tuo pačiu ir neefektyvaus lėšų naudojimo praktika tęsiama vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-09-01 nutarimu Nr. 843 patvirtintą Aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių atnaujinimo programą. Švietimo ir mokslo ministerijos su Vilniaus universitetu 2006-10-09 pasirašytoje lėšų naudojimo sutartyje Nr. SUT-1639/RanS-50000-1265, kuria ministerija įsipareigoja skirti lėšas konkrečių bendrabučių daliniam atnaujinimui, t. y. paprastiesiems remontams, universitetas 3.13. punkte įsipareigoja „...savarankiškai organizuoti objektų atnaujinimo projekto parengimą ir užtikrinti projekto techninės ekspertizės atlikimą“. Vėl numatoma rengti niekam nereikalingus projektus ir atlikti jų ekspertizes. Pažymėtina, kad šio įsipareigojimo įgyvendinti netgi negalima, nes projekto techninė ekspertizė nenumatyta jokiame statybos techniniame reglamente.

Audito metu atrankos būdu pasirinktuose objektuose patikrinta, ar atliekami darbai apmokami teisingai. Nustatyta, kad Vilniaus universitetas, įgyvendindamas Aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių atnaujinimo programą, 2006-11-20 pasirašė su UAB „Megrame“ keturias rangos sutartis, numatant iki 2006 m. gruodžio 30 d. pakeisti langus ir duris bei atlikti vidaus ir išorės angokraščių apdailos darbus Čiurlionio g. 23, 25, 27 ir Didlaukio g. 59 esančiuose universiteto bendrabučiuose. Sutartyse numatyta už atliktus darbus sumokėti rangovui per 15 darbo dienų nuo PVM sąskaitų faktūrų ir atliktų darbų perdavimo-priėmimo aktų sudarymo dienos. Apsilankius statybvietėse 2006 m. gruodžio 19–20 d. buvo konstatuota, kad visuose pastatuose buvo keičiami langai, nustatyta kiek jau baigta, lyginant su apmokėtais, ir surašyti atitinkami kontrolinių matavimų aktai. Nustatyta, kad Vilniaus universiteto Statybos ir remonto direkcijos Techninės priežiūros skyriaus vedėjas P. Gudmonas pasirašė minėtiems objektams rangovo parengtus 2006 m. lapkričio-gruodžio mėn. atliktų darbų aktus, kuriuose nurodyta bendra langų pakeitimo darbų vertė 1 376 tūkst. Lt, nors tikrinimo metu užbaigtų darbų buvo atlikta tik už 206 tūkst. Lt, t. y. 15 proc. nuo aktuose nurodytų darbų kiekio, arba 1 170 tūkst. Lt mažiau. Pasirašius atliktų darbų aktus su juose įrašytais dar tik atliekamais darbais, rangovui - UAB „Megrame“, pagal jo parengtas PVM sąskaitas faktūras, taip pat pasirašytas P. Gudmono, neteisėtai buvo sumokėta 1 170 tūkst. Lt. Ši suma buvo sumokėta nesilaikant ir Vilniaus universiteto su UAB „Megrame“ 2006-11-20 pasirašytose atitinkamose rangos sutartyse nustatytų sąlygų. Tokiais veiksmais, matyt, norėta panaudoti visas universitetui skirtas lėšas Švietimo ir mokslo ministerijos su Vilniaus universitetu 2006-10-09 pasirašytoje lėšų naudojimo sutartyje Nr. SUT-1639/RanS-50000-1265 numatytomis sąlygomis. Tačiau tokiu atveju tenka pripažinti, kad Vilniaus universiteto Statybos ir remonto direkcija neišnaudojo galimybių anksčiau pasirinkti rangovus ir sudaryti su jais rangos sutartis atlikti nurodytiems darbams nelaukiant metų pabaigos. Apie tokių darbų vykdymą ir jų

apimtis 2006 metais universitetas buvo informuotas Švietimo ir mokslo ministerijos 2006-08-25 raštu Nr. SR-23-06-64.

Atlikti Vilniaus universiteto sveikatos ir sporto centre Saulėtekio al. 2, Vilniuje, kai kurių remonto darbų kontroliniai matavimai. UAB „Portalas“ (ruloninio stogo dangos renovacija), UAB „Hronas“ (langu ir durų pakeitimas) ir UAB „Lispimeks“ (sporto salės grindų danga) pagal pasirašytas rangos sutartis vykdytiems darbams neatitikimų tarp atliktų ir apmokėtų darbų kiekių nenustatyta.

Sporto salės ir buitinių patalpų bei tualetų remonto darbus R. Petkūno firma „Ripeta“ vykdė pagal prie 2005-06-21 pasirašytos statybos rangos sutarties Nr. SRS-20000-1040 pridėtas rangovo lokales sąmatas ir sąmatas, sudarytas pagal kartu su universiteto specialistais parengtus defektinius aktus. Darbai vykdyti 2005 m. birželio, liepos, spalio, lapkričio, gruodžio mėn. ir 2006 m. vasario mėn. bei įteisinti atitinkamais atliktų darbų aktais. Šiuo atveju nustatyti kai kurie neatitikimai tarp apmokėtų ir natūroje įvykdytų darbų. Natūroje rasti sumontuoti du praustuvai su maišytuvais, kurie neįrašyti atliktų darbų aktuose ir neaptikta dviejų dušų vandens maišytuvų bei dviejų pisuarų, už kuriuos pagal atitinkamai 2005 m. spalio mėn. ir 2006 m. vasario mėn. P. Gudmono pasirašytus atliktų darbų aktus ir pagal juos išrašytas PVM sąskaitas faktūras neteisėtai sumokėta rangovui 1580 Lt. Be to, nustatyta, kad universiteto specialistai, prašydami rangovo atlikti sutartimi nenumatytus darbus, neužtikrino tokių darbų įteisinimo ir apmokėjimo naudojant užsakovo rezervą, kaip numatyta statybos rangos sutarties 3 str. 4 punkte. Pavyzdžiui, visiškai neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis rangovas 2005-12-19 parengė lokalinę sąmatą, pagal kurią numatyta sveikatos ir sporto centre atlikti papildomų darbų už 35 777,40 Lt. Ši sąmata su niekuo iš užsakovo atstovų nederinta, nepatvirtinta, neaptarti joje nurodyti darbų kiekiai. Darbų kiekiai nenurodyti ir pateiktame (be datos) defektiniame akte, kurį pasirašė universiteto tuometinės ūkio direkcijos direktorius A. Staniulis, jo pavaduotojas J. Gražys, centro direktorius J. Jankauskas, administratorius K. Vaišvila ir rangovinės organizacijos savininkas R. Petkūnas. Pagal šią lokalinę sąmatą darbai surašyti 2006 m. vasario mėn. atliktų darbų akte Nr. 2 ir apmokėti pagal PVM sąskaitą faktūrą, kuriuos pasirašė P. Gudmonas. Liko neaptarti nurodytų papildomų darbų apmokėjimo klausimai, nes jiems apmokėti pagal sutartį užsakovo rezerve numatytų lėšų nepakako. Šiame objekte parengtas dar vienas 2005-10-20 defektinis aktas, kuriame taip pat nenurodyti darbų kiekiai, tačiau pagal jį rangovas vėl parengė sporto salės vykdomų ir nevykdomų remonto darbų lokales sąmatas. Ir šios sąmatos su užsakovu nesuderintos, jos nepatvirtintos, o įvardyti darbai vykdomi. Išeitų, kad sąlygas diktuoja rangovas, nors vadovaujantis pasirašyta rangos sutartimi, bet kokie vykdomų darbų pakeitimai gali būti vykdomi tik esant raštu pateiktiems užsakovo pageidavimams.

Vilniaus universitetas, įgyvendindamas 2003–2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo bei aukštųjų mokyklų studentų bendrabučių atnaujinimo programas privalo savarankiškai organizuoti ir vykdyti statybos darbų viešuosius pirkimus, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu ir su juo susijusiais kitais teisės aktais. Viešiesiems pirkimams vykdyti universitete 2004-11-07 rektoriaus įsakymu Nr. R-227 yra patvirtintos pirkimų taikant įprastą komercinę praktiką taisyklės, 2005-01-31 įsakymu Nr. R-14 patvirtinta centrinė administracijos komisija pirkimams taikant įprastą komercinę praktiką ir 2005-02-01 įsakymu Nr. R-16 sudarytos viešųjų pirkimų komisijos supaprastintiems atviriesiems konkursams. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atlikto patikrinimo universitete metu (2005-07-26 ataskaita Nr. 1S-16) buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad nebuvo patvirtinti sudarytų komisijų darbo reglamentai. Šiuo metu tokie reglamentai patvirtinti – 2005-04-26 rektoriaus įsakymu Nr. R-77 viešųjų pirkimų taikant įprastą komercinę praktiką komisijų darbo reglamentas ir 2006-05-29 įsakymu Nr. R-141 viešųjų pirkimų komisijų, vykdant supaprastintus atviruosius konkursus, darbo reglamentas.

CPVA stebi, ar universiteto pastatų ir statinių, kurių statybos darbai finansuojami jai administruojant, viešųjų pirkimų dokumentacija įforminama teisingai. Šio audito metu aptikta neatsakingai tvarkomos viešųjų pirkimų dokumentacijos atvejų. Viešųjų pirkimų dokumentacijos 2004-2006 metų bylose yra įsegtų dokumentų be būtinų rekvizitų – nėra dokumentą rengusių pareigūnų parašų, nenurodytos pareigybės, dokumento tvirtinimo ar sudarymo data, kartais neatsakingai sudaromi gautų pasiūlymų registravimo sąrašai, kuriuose vėliau už kitus pateikę konkurso medžiagą dalyviai eilės tvarka įrašyti aukščiau. Kartais neatsakingai forminami viešųjų pirkimų komisijų protokolai. Pavyzdžiui, Viešojo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto dviejų koridorių, dviejų sanitarinių mazgų, penkių auditorijų remonto darbų konkurso pirkimų komisijos (pirmininkas A. Pikturna, sekretorius R. Gaidilionis, nariai – G. Gražys ir G. Gataveckas) posėdžio protokole Nr. 2, kuriame aprašyta 7 vokų su gautais pasiūlymais atplėšimo procedūra, nurodyta, kad komisijos posėdis įvyko 2005-11-23 10 val., kai vokai su pasiūlymais buvo registruojami ir gaunami iki 2005-11-24 10.30 val. Suprantama, kad tai apmaudi klaida, tačiau viešuosiuose pirkimuose tokio pobūdžio klaidų neturi būti.

Panašių atvejų audito metu peržiūrėtose Vilniaus universiteto pateiktose viešųjų pirkimų bylose nustatyta ir daugiau.

Išvados:

1.Švietimo ir mokslo ministerija, derindama CPVA direktoriaus 2004-02-11 įsakymu Nr. 102 patvirtintą 2003-2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo tvarką bei 2006-10-09 pasirašydama su Vilniaus universitetu lėšų

naudojimo sutartį Nr. SUT-1639/RanS-50000-1265, neužtikrino, kad rengiant investicinių projektų įgyvendinimo dokumentaciją iš vykdytojų būtų reikalaujama pateikti dokumentus tik pagal galiojančiuose norminiuose teisės aktuose išdėstytas nuostatas, taip išvengiant neefektyvaus dalies lėšų panaudojimo.

2. Vilniaus universitetas neteisėtai³⁴ pasirašė 2006 m. lapkričio-gruodžio mėn. atliktų darbų aktus dėl Čiurlionio g. 23, 25, 27 ir Didlaukio g. 59 esančiuose universiteto bendrabučiuose langų pakeitimo darbų už 1 170 tūkst. Lt ir rangovui UAB „Megrame“ nepagrįstai sumokėjo 1 170 tūkst. Lt.

3. Vilniaus universitetas, vykdydamas 2004-2006 m. pastatų ir statinių remonto darbų viešuosius pirkimus, nepakankamai pareigingai tvarkė Viešųjų pirkimų įstatyme ir atitinkamuose poįstatyminiuose aktuose įvardytą dokumentaciją.

Pasiūlymai Vilniaus universitetui:

1. Inicijuoti CPVA direktoriaus 2004-02-11 įsakymu Nr. 102 patvirtintos 2003-2006 metų mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo tvarkos atitinkamuose punktuose išdėstytų nepagrįstų reikalavimų pakeitimus, numatant, kad vykdomiems paprastiesiems remonto darbams nebūtų rengiami techniniai projektai ir atliekama jų ekspertizė. Siūlyti Švietimo ir mokslo ministerijai pakeisti galiojančias mokslo ir studijų įstaigų renovavimo, rekonstravimo programos įgyvendinimo tvarkas.

2. Užtikrinti, kad organizuojant, vykdamant bei apmokant rangovams už atliktus statybos remonto darbus būtų vadovaujama atitinkamuose teisės aktuose išdėstytais nuostatomis.

3. Reikliau kontroliuoti viešųjų pirkimų dokumentų įforminimą.

³⁴ Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymo 12 str. 1 p., 14 str. 2 p. (2001-11-28 Nr. 99).